

Tuusniemen Joulu 2000

SISÄLTÖ

Lukijalle	1
<i>Valto Holopainen</i>	
Riemuvuosi – Toivon vuosi	2
<i>Eira Nupponen</i>	
Valoa kohti	2
<i>Asta Tirkkonen-Hersio</i>	
Ensimmäinen joulumme sodassa	3
<i>Onni Ryytänen</i>	
Hanna	4
<i>Marja-Leena Lempinen</i>	
Muistikuvia lapsuuden jouluista	5
<i>Sanni Koponen</i>	
Kun Pekka teki viulun	6
<i>Liisa Lyytikäinen</i>	
Edit Tolvasen muistolle 6.3.1993	7
<i>Hilma Räsänen</i>	
Muistelmia uuden vuosituhannen vastaanottajaisissa ..	8
<i>Hilma Räsänen</i>	
Tervehdyspuhe Saunaniemen kansakoulun luokkakokouksessa 23.7.2000	10
<i>Olavi Nissinen</i>	
Saunaniemen koulun historiaa	12
<i>Valto Holopainen, Liisa Rissanen</i>	
Käärmeen pisto	14
<i>Liisa Lyytikäinen</i>	
Äitini	15
<i>Tapio Räsänen</i>	
Muistoja 75 vuoden takaa	16
<i>Tellervo Tela</i>	
Tuula	17
<i>Kusti Poutiainen</i>	
Joulu	17
<i>Hilja Holopainen</i>	
Eräs talkootarina	18
<i>Antti Pitkänen</i>	
Operaatio Maitokoppi	20
<i>Pekka Tenhunen</i>	
Tuusniemen suurimmat tilat	21
Faberge	22
Muistoja Enonsalosta yli 50 vuoden takaa	24
<i>Tuulikki Okkola</i>	
Tuusulasta Tuusniemelle	25
Iltasatu	25
<i>Matti Poutiainen</i>	
Lasten kuvia ja runoja	26
Leijonien tervehdykset	27
Joulutervehdyssivu	28
Ilmoitukset	29

TUUSNIEMEN JOULU

KANSI: Tellervo Tela

PIIRROKSET: Tuire Happonen
Ari Mehtonen

KESKIAUKEAMA: Tuovi Tiitinen

PÄÄTOIMITTAJA:

Valto Holopainen

TOIMITUSKUNTA:

Anna-Liisa Happonen
Pirkko Juntunen
Marja Koistinen
Liisa Rissanen
Marja-Leena Mäkelä
Eira Nupponen
Onni Ryytänen
Seppo Hallman

SISÄLLÖN SUUNNITTELU:

Marja-Leena Mäkelä
Pirkko Juntunen
Valto Holopainen

ILMOITUKSET:

Pekka Karvonen
Kari Puustinen
Teuvo Voutilainen
Ahti Varis

JULKAISIJAT:

Tuusniemen Lions Club
Tuusniemen kotiseutuyhdistys

PAINOPAikka:

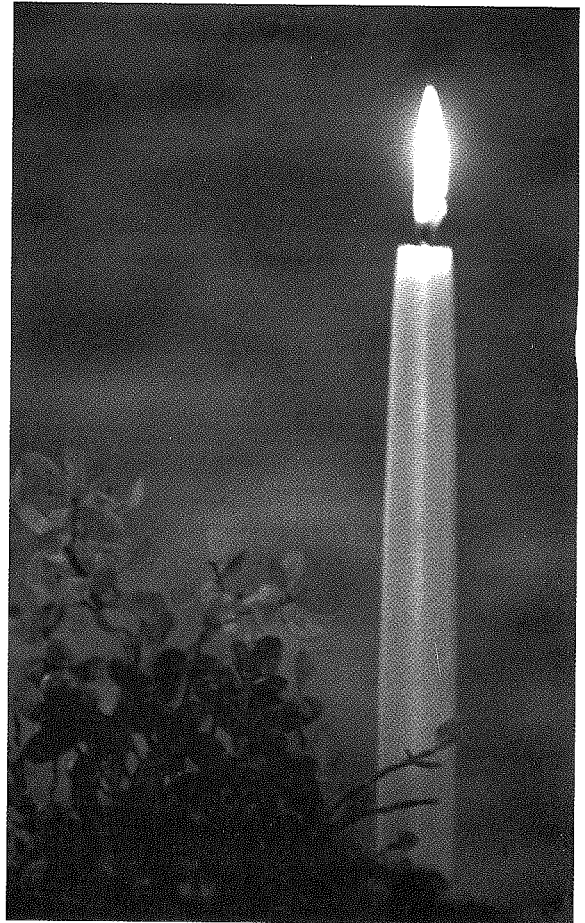
Kuopion Liikekirjapaino Oy

Kiitos

Tuusniemen kotiseutuyhdistys ja Tuusniemen Lions Club kiittävät tämän lehden tukijoita, ilmoittajia, kirjoittajia, kuvittajia ja kaikkia lehden tekoon osallistuneita ja ennen kaikkea lukijoita. Tuusniemen Joulu on julkaistu ainoastaan teidän tuellanne. Lehden teosta mahdollisesti kertyneet varat tullaan käyttämään kotiseututyön ja nuorison hyvien harastusten tukemiseen.

Lukijalle

Vaikka kristinusko on ollut vallalla maassamme jo pitkään ovat suomalaiset jukuripäisesti tehneet jouluna taikoja ja ennustuksia. Tätä kansanperinnettä on kerätty talteenkin. Tuusniemelläkin parikymmentä vuotta sitten julkaistu "Oikeen immeisen sanakirja" kertoo monista paikallisista perinteistä ja sanonnoista. Koska kirjan painos on jo aikoja sitten loppunut saattaisi olla aika tehdä uusi painos. Kiitos sanakirjan tekijöille, jos sama aineisto kerättäisiin nykyään, ei kaikkea enää löytyisi.

Tämä Tuusniemen Joulukin tekee jossain määrin epätoivoista työtä perinteen julkaisemiseksi. Näinä vuosina vaihtuu sukupolvi. Ennen sotia eläneet ja vaikuttaneet ihmiset vähenevät. Vanhin ikäluokka onkin sitten suuret ikäluokat, joista ensimmäiset muistavat vasta sota-ajan jälkeistä aikaa. Sota muutti monta perinnettä ja johdatti uuteen kehitykseen. Vanhemman sukupolven ihmiset muistavat pitkälle viime vuosisadan alkukymmenille.

Vaikka tehtävämme on olla myös jossain määrin nykypäivän tulkitsija, on ainakin tässä lehdessä muisteluilla suuri merkitys. Varsinkin kouluihin liittyvät muistelmat saivat nyt palstatilaa lehdessämme runsaasti. On Saunaniemen, Ukonlahden ja Levälahden koulujen historiaa. Muistellaan myös tavallista elämän menoa, entisajan joulua, talkoita, sota-ajan joulua, ja entisiä ihmisiä.

Katkelma Oekeihen Immeisten sanakirjasta:

Rovasti Perteliuksen (Tuusniemellä v.1877–1906) joulusaarna alkoi joka joulu: "Söitkö sinä lihakukkoo lähtiissä ja ajotko kilipoja kellossa ja kulukusissas vai tulitko sinä äskensyntynyttä Jeesus-lasta kahtomaan?"

Hyvää Joulua

Valto Holopainen

Riemuvuosi – Toivon vuosi

Olemme kuluvana vuonna saaneet kristikunnassa viettää uuden vuosituhannen alkua, jonka tunnuksena on Riemuvuosi 2000 – Toivon vuosi. Sen kunniaksi on jo vietetty monia juhlallisuuksia, ja yhtenä osoituksena riemuvuodesta evankelis-luterilainen kirkko on jakanut koteihin uuden Katekismuksen, jonka tuusniemeläisetkin ovat saaneet kuluneen syksyn aikana ottaa vastaan.

Jeesuksen syntymä kaksi vuosituhatta sitten oli tapahtuma, jonka vaikutukset ovat vyöryneet ympäri maapallon. On vaikea edes kuvitella, millainen maailma olisi ilman kristinuskon vaikutusta ja millaista meidän oma elämämme olisi. Uskontoja on monia, mutta meidän vaiheemme ovat lujasti ankkuroituneet omaan kristinuskoomme.

Useat meistä ovat saaneet elää jo lukuisia jouluja. Mieleen nousevat lapsuudenajan joulut, joihin liittyi aina taianomaista tunnelmaa. Vaikka oli sota ja sen jälkeiset todelliset pula-ajat, niin joulu kuitenkin kohosi ankeuden yläpuolelle. Joululahjoja ei tuolloin ollut runsain määrin, mutta niitä odotettiin sitäkin innokkaammin. Oli rauhoittavaa ja turvallista käydä hautausmaalla muistamassa kynttilöin poisnuikkuneita omai-

sia. Ne käynnit muistuvat tänäkin jouluna mieleen, kun katselee oman kirkkomaamme kynttilämerta.

Jouluaamuna oli suloista herätä radiosta kuuluvaan joulukirkon virrenveisuuseen, ellei ollut lähdetty itse kirkkoon. Tänäkin jouluna oma kirkkomme täytyy varmasti ääriään myöten seurakuntalaisista. Vuosi olisi paljon vailla ilman tätä kirkollista juhlaa.

Joulun maallistumisesta on puhuttu paljon, eikä aiheettomasti. Maallistumisen huomaajouluun alla varsinkin kaupungissa käydessään, mutta sitä rauhoittavampaa on palata takaisin tänne omiin kyliin, joissa on vielä tilaa ihmiselle. Ympäröivä luontokin tuntuu joulun aikaan osallistuvan suureen juhlaan, ja tämä yhteisyyden tunne luo alkavaan vuosituhanteen toivoa – toivoa siitä, että tärkeimmät asiat eivät unohdu maailman melskeissä. Ihminen voi ehkä sittenkin asettua siihen asemaan, mihin Luoja on hänet luonut: osaksi luomakuntaa elämään Jumalan antamien edellytysten ja ohjeiden mukaan.

Toivotan rauhallista ja hengellisesti rikastuttavaa joulua Tuusniemen seurakunnan puolesta.

Eira Nupponen

Valoa kohti

Hyvä lukija,

Tätä kirjoittaessani marraskuussa suomalainen luonto näyttää synkimmän puolensa; päivä ei valkene ja taivas itkee tuhansin pisaroin. Olemme kuitenkin lähestymässä valon juhlaa, joulua, ja tätä lehteä lukiessasi maa on luultavasti saanut valkean peitteensä, jouluvalot valaisevat ja päivänkin alkaa pian pidentyä.

Kunnallisessa elämässä kulunut vaalikausi on lopuillaan ja voimme arvioida mennyttä ja sen perusteella meidän tuusniemeläisten ja kuntamme resurssit realistisesti ymmärtäen myös suunnitella tulevaa. Kuntamme talous on pysynyt ”kurissa” ja se on lähtökohta tulevalle toiminnalle ja nykyisin ainoa mahdollisuus itsenäisenä kuntana säilymiselle. Kuluneella kaudella kunnassamme on investoitu voimakkaasti eri sektoreilla, siitä kiitos valtiovalle ja aikaisemmalle säästöpolitiikalle. Näillä investoinneilla pystymme tarjoamaan niin kuntalaisille kuin työntekijöillemme entistä parempia olosuhteita. Peruspalvelut ovat toimivat ja kaikkien kuntalaisten saatavilla.

Tulevaisuudessa joudumme kuitenkin vastaamaan entistä suurempiin haasteisiin pitääksemme työttömyyden ja

väestökadon kurissa ja talouden ja palvelut tasapainossa. Meidän on kaikkien tehtävä yhdessä työtä, että pystymme turvaamaan kuntamme hyvinvoinnin ja kehittymisen.

Alueellisella ja paikallisella tasolla yhteistyö eri toimijoiden kesken on yksi edellytys myönteiselle kehitykselle. Kunnan sisällä kuntalaisten ja eri järjestöjen yhteistyö on entistään tärkeämpää.

Tämä Tuusniemen Joulu -julkaisu on hyvä esimerkki aktiivisten kuntalaisten ja järjestöjen yhteistyöstä, joka koituu meidän kaikkien huviksi ja hyödyksi. Julkaisu korostaa meidän paikallista kulttuuriamme ja identiteettiämme, yhteenkuuluvuuttamme.

Hyvät lukijat, toivotan teille Rauhallista Valon Juhlaa.

Asta Tirkkonen-Hersio
kunnanvaltuuston puheenjohtaja

ENSIMMÄINEN JOULUMME SODASSA

Olimme viettäneet yhden joulun asevelvollisina armeijan leivissä. Nyt odotimme joulua 1941, Raudun pitäjän Seinin kylässä vanhan rajan tuntumassa.

Takanamme oli hyökkäysvaiheen raskas taival. Tuohon taipaleeseen mahtui suunnaton määrä mitä moninaisimpia tapahtumia. Pioneerejä kun olimme, me rakensimme, tuhosimme, räjäyttelimme esteitä, ylitimme vesistöjä syökysevein ja lautoin, poltimme, sammutimme jne. Pataljoonamme purki etenemisvaiheemme aikana ja aina lumipeitteen tuloon asti, 16271 miinaa. Teimme kaikkea sellaista, mikä rauhan oloissa olisi ollut kiellettyä. Moni aseveli jäi tämän vaelluksen aikana matkan varrelle. Heidän paikansa täytettiin nuoremmilla ikäluokilla.

Tämän varsin nopean etenemisemme aikana meillä ei juuri eroiteltu yötä eikä päivää, ei pyhää, eikä arkea. Huolto ei aina pysynyt mukana. Kun samat vaatteet olivat päällä yhtämittaa useita viikkoja, niin täit viihtyivät hyvin. Olosuhteiden pakottaessa ihminen sopeutuu, tulee toimeen ja pystyy toimimaan mitä ihmeellisimmissä olosuhteissa.

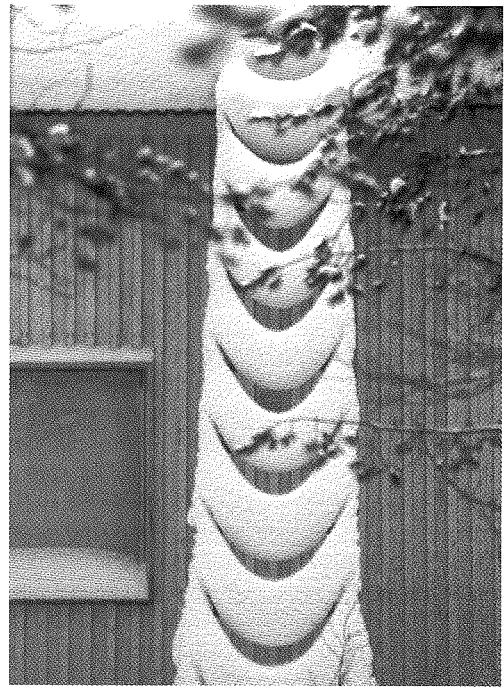
Etenemisemme pysähtyttyä odotimme joulua ja rakensimme parakkeja. Asuimme koko kesän ja syksyn kuin jäniksen pojat, milloin puiden alla, milloin ladoissa, teltoissa, kuivan kesän aikana maantierumpujen sisälläkin, mistä vain suojaa löytyi.

Joulun aattona joukkueemme sai valmiiksi uuden parakin. Majoittuminen tähän uutuuttaan hohtavaan puupintaiseen parakkiin tuntui todella hyvältä. Sen ulkopuolinen naamiointi tuotti ongelmia.

Hyvästä majoituksestamme huolimatta emme saavuttaneet oikein joulumiellä. Sisintämme kalvoi ja vaivasi monet tuntemukset. Olimme odottaneet jo sodan loppumistakin. Nyt vaikutti siltä, että sodan päättymisestä ei ole vähäisintäkään toivoa. Tunsimme sotaväsymystä. Kotikäväkin painoi päälle. Kaksikymmentävuotiaana riiputaan vielä lujasti äitien helmoissa. Viimeiset kotilomat olivat olleet joskus keväällä.

Pohdimme, miksi sukupolvien kiertokulussa juuri meidän kohdallemme osui tämä loppumattomalta tuntuva sota. Sellaiseen aikaan oli syntymämme sattunut, että meidän tehtävämme on nyt kantaa tämä raskas vastuu isänmaamme kohtalosta.

Parakissamme ei ollut mitään mikä olisi muistuttanut joulusta. Ei ollut joulukuustakaan, eikä sitä kukaan kaivannut. Kuitenkin seuraavina jouluina oli joulukuusi luultavasti jokaisessa korsussa ja majoituspaikassa. Järjestettiin ohjelmia ja saattoipa joulupukkikin tulla konepistooli kainalossa. Monet meistä saivat jouluksi paketin kotiväeltä. Näissä paketeissa oli yleensä paistettua lihaa, voita, pullaa jne. Kotoa saatu paketti oli aina enemmän kuin tervetullut. Se sisälsi enemmän kuin aineellisen antinsa. Se sisälsi läheisyyttä, lämpöä, lujitti siteitä läheisiin, antoi uutta voimaa ja toivoa paremmasta.

Tuiskun taidetta. Kuva: Onni Ryyänen.

Rintaman vastapuolella tiedettiin meidän viettävän joulua. Aattoillan hämärtyessä tuli hajanaista tykistötulta. Siellä täällä kuului konetuliaseen lyhyt sarja. Suurempaa offensiivaa ei vihollinen onneksi järjestänyt, vaikka sitä pelolla odotimme.

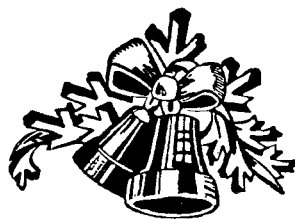
Jouluaamuna oli raikas pakkassää. Kun lähestyimme kenttäreittiotä, tuli vastaamme voimakkaana aivan oikean kahvin tuoksu. Saimme pitkästä aikaa kahvia ja suurikokoisen paakelssin. Päivällä saimme sitten hohtavan valkoista ja herkullista riisipuuroa, jota emme olleet aikoihin syöneet.

Joukkoja ei uskallettu koota yhteiseen kenttäjumalanpalvelukseen, sillä vihollisen tiedustelu oli varsin aktiivista ja toimivaa. Niinpä sotilaspastori Manninen piti jokaisessa parakissa lyhyen jouluhartauden. Muistan hänen puhuneen kotien ja omaisten kaukana olemisesta, heidän suojelemisestaan, jouluun hiljentymisestä myös sodan keskellä. Suojelijastamme täällä, myös pioneeripoikien suojelijasta.

Joulupäivä oli aivan rauhallinen. Kova pakkanen kun oli, lisäsimme vähän väliä puita kaminaan ja nautimme riittävästä lämmöstä. Kirjoitimme kirjeitä koteihimme ja kiittelimme saamistamme paketeista. Sellainen oli joulumme 1941, ikimuistoinen ja unohtumaton.

Muistellessa noita menneitä aikoja, myöskin aikaa ennen sotia, herää kysymys, että mihinkä olemme menossa tässä suunnattoman nopeasti muuttuvassa maailmassa. Voimakas elämänliike on muuttamassa kaikkea, myöskin joulun viettoa. Joulun sanoma on kuitenkin muuttumaton. Perinteet ovat arvokas kansaa ja sen kulttuuria vaaliva voimavara. Emme saisi esi-isiltämme perittyjä jääntöjä ja tapoja täysin unohtaa. Perinteiden vaaliminen edes jouluna saattaisi tervehdyttää nykyistä, suuren tuhlauksen ja turhuuden vuoksi varsin kyseenalaista joulun viettoamme. Säilyttäkäämme jouluun liittyvä vanha suomalainen tapakulttuurimme tässäkin nopeasti muuttuvassa maailmassa.

Onni Ryyänen

Hanna

Vielä muutama vuosi sitten kunnallisia kotiaavustajia oli vähän, eikä heitä varsinkaan sivukylille riittänyt. Kotiapua kuitenkin perheissä tarvittiin. Yleensä jokaisesta kylästä löytyi aina joku käsistään taitava ja avulias nainen, joka tuli tarvittaessa perhettä auttelemaan.

Kosulan ympäristössä tällaiset auttavat ja taitavat kädet löytyivät Vartiaisen Hannalta. Yli kolmekymmentä vuotta sitten kotikylään muutettuani Hanna oli ensimmäisiä kyläläisiä, johon lähemmin tutustuin. Äitini teki työtään Minna Canthin perillisten omistamassa kyläkaupassa, jossa minä hoitelin kauppa-apulaisen virkaa. Oli tammikuu ja talvi kylmimmillään. Pyykki oli pestävä. Pesukonetta ei ollut, eikä äidillä aikaa sen enemmän kuin minullakaan. Silloin joku kertoi kaupassa pistäytessään Hannasta, kosulaisten omasta kotiaavusta, johon hädän tullen turvattiin.

Joku avulias kyläläinen toimitti Hannalle sanan, että kyläkaupassa tarvitaan hänen apuaan. Hanna tuli käymään vielä samalla viikolla. Pakkashuurun saattelemana kauppaan pistäytyi pienikokoinen nainen, joka suoraan tyyliinsä ja suuremmin sanoissaan mutkittelematta kertoi tulleensa auttamaan, kun kerran apua tarvitaan. Tuosta päivästä alkoi ystävyys, joka kesti Hannan elämän loppuun asti.

Hanna oli persoonallisuus, jonka jokainen seutukunnalla tunsi. Nuoruusiässä sairastettu, hoitamatta jäänyt polio oli keskeyttänyt Hannan pituuskasvun, mutta ihmisenä hänestä löytyi suuruutta, jota saa hakemalla hakea, eikä löydä ehkä sittenkään. Hanna hankki lisätuloja kyläläisiä auttelemalla. Hän oli tuttu melkein jokaisessa perheessä. Milloin talossa tarvittiin apu työvoimaa emännän synnytyksen tai sairauden ajaksi, milloin muuten vain lisäväkeä kiireiseen työaikaan. Talouspuolella ei sellaista työtä löytynyt jota Hanna ei olisi osannut. Häneltä sujuivat näppärästi kaikki kodin työt puun pilkkomisesta karjanhoitoon. Hän oli tarmokas ja sitkeä sisupussi, joka ei töiden paljoutta valittanut. Teki mitä pyydettiin, ja siirtyi luontevasti taas seuraavaan apupaikkaan.

Hannalla oli hallussa myös kertomisen taito. Hän muisti tarkkaan asioita omasta lapsuudestaan vuosisadan alkupuolelta lähtien. Hän osasi värittää tarinansa kuultavaan muotoon ja tarpeen tullen höystää ne omaperäisellä huumorilla. Kuuntelin häntä mielellään nauttien kielen rik-

kaudesta, värikkäistä ilmaisuista ja sanakäänteistä, joita Hannalla oli varastossa loputtomalta tuntuva määrä. Pienetkin sattumukset hän osasi kertoa sillä tavalla, että kertomus piti kuulijan otteessaan. Hän pystyi kuvaamaan elävästi ihmisten luonteenpiirteitä ja käyttäytymistä, olematta kuitenkaan ilkeä tai häijy. Hankalimmastakin tyylistä hänellä oli aina myös jotain myönteistä sanottavaa.

Itäilin Hannan muistia. Hän pystyi kertomaan sääolosuhteet ja ihmisten päällä olleet vaatteet vuosikymmenten takaa pienintä yksityiskohtaa myöten. Hän kykeni kuljetamaan kuulijan entisajan kinkereille tai muihin kylätahtumiin niin elävästi, että tämä tunsikin olevansa itse siellä mukana. Varhain kuolleen äitinsä vaatetuksen Hanna kuvaili ruudullisen esiliinan merkkauksuvia myöten. Eräissä talkoissa mukana ollutta kylänmiestä hän kuvaili sanomalla: "Sekin oli semmonen omalaisensa synninmykyrä, ei paljon uskonnosta ja jumalansanasta välittänyt."

Hannan tarinoissa välittyi aina omaperäinen huumori, elämänmyönteisyys ja vaikeissa elämäolosuhteissa kasvaneen ihmisen uteliaisuus kanssakulkijoita ja koko elämää kohtaan. Niistä puuttui kuitenkin tietoinen pahansuopuus ja ilkeys. Hanna näki kyläläisensä ja kanssakulkijansa realistisesti sellaisina kuin he olivat vikoineen ja virheineen, iloineen ja suruineen. Kertomuksissaan hän ei säästellyt myöskään itseään. Myös itseään kohtaan hän oli samalla tavalla kriittinen. Joskus tuntui kuin hän olisi katsellut myös omaa olemustaan ulkopuolisin silmin huumorinpilke silmänurkassa ja todennut että: "Tämmöinen tästä ihmisestä nyt sitten tuli. Tämän näköiseksi elämä tämän naisen kolhi, muovasi ja väänteli, teki ihmiseksi ihmisten joukkoon."

Hanna eli kotikylässään Kosulassa yli kahdeksankymmentä vuotta. Viimeiset aikansa hän vietti vanhainkodin vuodeosastolla. Kun Hanna siunattiin kotiseudun multaan, haudattiin yläpuolella olevassa puussa lauloja peipponen. Sen laulu sopi siihen hetkeen, sillä elämän vaikeuksien keskellä Hanna hankki voimaa ympäröivästä luonnosta ja tutusta kyläyhteisöstä ystävineen. Muisto hänestä elää vielä pitkään monien ihmisten mielissä. Hanna oli persoonallisuus, joka ei kuoltuaankaan helposti unohdu.

Marja-Leena Lempinen

Muistikuvia lapsuuden jouluiista

Jouluun liittyvät valmistelut alkoivat jo syksyllä. Ensimmäisenä lienee ollut sian teurastus, se oli isän työtä ja äiti avusti esimerkiksi verenotossa. Jo aamuvarkaisella laitettiin tuli vanhan saunan kodan muurin alle. Sian teurastukseen liittyivät monet rituaalit aina suolien kierrätyksestä päin ja sorkkien puhdistuksiin asti.

Seuraava touhu oli talkkunoiden teko. Viskukoneella puhdistetut ohranjyvät keitettiin isossa saunan muuripadassa. Se olikin tarkkaa puuhaa, etteivät ne kiehuneet liiaksi. Ainoastaan muutama ohranjyvä sai olla halki, kun iso kaks'korvavasu nostettiin pois muuripadasta ja jyvät valettiin kylmällä vedellä. Jäähtyneet jyvät tuotiin tupaan ja levitettiin kuumaan ja hyvin luudittuun uuniin kuivumaan. Kuivat jyvät vielä seulottiin ja sitten jauhettiin, käsikivillä saatiin parhaat jauhot. Näin olivat joulun alusviikkojen ruuista tirripaisti- ja talakkunatarpeet valmiit.

Lipeäkalan valmistus aloitettiin Annan päivän aikoihin. Kirkonkylän kaupasta ostetut kuivat turskat laitettiin likoamaan kylmään veteen. Vettä piti vaihtaa usein, jos ei ollut mahdollista järviliotus säkissä. Kalat olivat täysin lionneita, kun sormet hiukan painuivat kalaan. Sen jälkeen ne laitettiin koivuntuhkasta keitettynä lipeäliuokseen saamaan makua. Lipeäliuoksen jälkeen vielä huuhdeltiin ja liotettiin puhtaassa vedessä, jos olivat liian lipeäisiä. Valmiita kaloja säilytettiin lumessa.

Kapakalatarpeet piti huomioida jo kevään kalansaaliiden aikaan. Isoja haukia ja pikkua ahvenia suolattiin miedossa suolassa ja kuivattiin ulkona aurinkoisella säällä ja loppukuivaus vielä uunissa. Kapakala oli lihan kanssa keitettynä varsinkin jouluaaton ja uudenvuoden aaton "puolisruoka", paastoajan ruokaa.

Suursiivoukset olivat iso urakka jouluvalmisteluissa. Varsinkin 10 x 10 m kokoisen tuvan maalaamaton lattia vaati aikansa. Kun tuvan laipio ja hirsiseinät oli katajaludalla ripsuttu, alkoi lattian pesu. Jo aamulla oli kannettu

monta korvollista vettä kaivosta. Sitä lämmitettiin isossa padassa liedessä "huahloissa" ja hellassa toisessa padassa. Lattian pesu aloitettiin aina ovensuupuolesta. Ensin lattia kasteltiin lämpimällä vedellä, sitten siihen kylvettiin karkeata hiekkaa. Sen jälkeen alkoi hankaus, kaksi tai kolme naista hankasi joko varsiluudilla vierekkäin tai käsi(kynsi)-luudat jalan alla. Näin jatkui pesu rytmikkäästi samassa tahdissa nytkähdellen rivi riviltä, kunnes koko lattia oli läpi käyty. Pesu lopetettiin perään päin uunipuol'nurkkaan. Sitten lakaistiin varsiluudalla hiekat pois. Sen jälkeen alkoi huuhtominen väljänvedellä. Yksi naisista heitti vettä laakeasta astiasta lävättämällä ja toinen luudalla lakaisi vettä pois. Viimeiseksi lattia kuivattiin vihulaissäkeistä tehdyillä luutuilla. Kun huoneeseen oli kannettu ulkoa tuulettumassa olleet sänky- ym. vaatteet, oli tuvassa kostean viileä raikas, puhtaan tuoksu.

Kynttilän valaminen kuului iltapuhteiden viettoon. Syysteurastuksen sivutuotteena tuli eläinrasvaa eli talia. Tali sulatettiin uunissa padassa. Kun kynttilänvalu alkoi, kaadettiin kirnuun kiehuva vesi ja siihen sula tali. Valmiiksi kierretty pumpulilangat, kynttilän sydämet sidottiin lyhyeen rimaan ja tätä käytettiin kirnussa kuumassa rasvassa. Välillä jäädyttäen ja taas uudestaan kastaen niin monesti, kunnes haluttu paksuus kynttilöihin oli saatu.

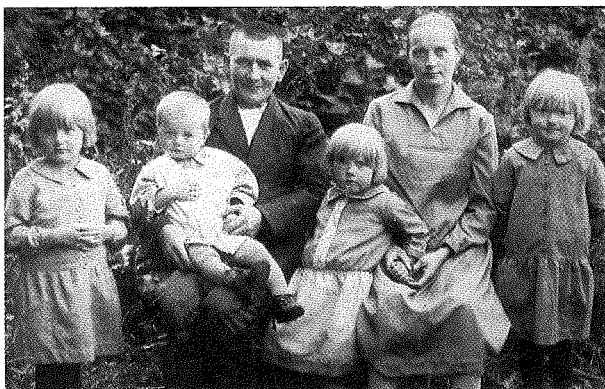
Kun sitten joutui jouluaatto, isä toi tupaan omasta metsästä varaamansa kuusen. Se seisoi keskilattialla puuristikoisessa kuusen jalassa ja latvapuolet kiinnitettynä tuvan orteen. Kuusen koristelu oli lasten työtä. Koristeista muistan eri maiden lippusiiman ja nauhan, jossa luki enkelien viesti: "Kunnia Jumalalle korkeuksissa ja maassa rauha." Karamellit olivat vuodesta toiseen samat, koreissa hapsureunaisissa papereissaan, niitä ei saatu syödä koskaan.

Muistan kerran joulun jälkeen makeannälän yllättäneen. Tiesimme äidin säilyttävän näitä karamelleja vanhassa kirstussa, muiden tarpeellisten tavarain kanssa. Ja eikun maistelemaan, mutta mikä yllätys maku olikaan, tervansekainen sianrasva maistui. Äidillä oli näet samassa kirstussa mainittua yhdistelmää kengänvoiteeksi, ja se mausti joulukuusen karamellit. Kiireesti ne käärittiin takaisin papereihinsa ja kirstuun paikoilleen. Tulipahan nyt sekin tuhmuus tunnustettua, yli kuudenkymmenen vuoden jälkeen.

Joulupukkia odotellessa me lapset leikimme aina kuusen ympärillä piirissä pyörien ja laulaen. Kun sitten joulupukki tuli, se toi isossa vasussa pyöreitä pullia, niin paljon, että riitti kaikille lapsille ja aikuisille, myös loisille ja heidän lapsilleen. Pukki yhtyi piirileikkiimme kuusen ympärillä. Olin jo koulussa, kun pukki toi ensimmäiset lahjat, nenäliinat jokaiselle.

Erään joulun aattopäivinä oli tuotu puuliiteriin nippu kuivunoksia. Meille lapsille kerrottiin, että joulupukki

jatkuu seuraavalla sivulla

Murtomäen Kalle Pitkäsén perhe vuodelta 1928. Vas. lapset Liisa, Kauko, Sanni ja Siiri sekä äiti Terttu. Tämän jälkeen syntyi Veikko, Matti, Saimi ja Maija. Kirjoittaja on kuvassa 3-vuotias.

olisi käynyt yöllä ja tuonut vitsoja koko vuoden tarpeiksi, siltä varalta, jos olisi tarvetta "koivumäen herran" vierailulle. Sekin pelko poistui, kun näimme isän valmistavan niistä varsiluutia navettaan.

Ennen pukin tuloa oli käyty jo joulusaunassa, joka siihen aikaan oli tietenkin savusauna. Joulupukin lähdettyä syötiin jouluruokaa ja mentiin ajoissa nukkumaan, että jaksettaisiin aamulla herätä joulukirkkoon.

Jouluaamuna oli herätys aikaisin, että ehdittäisiin joulukirkkoon, joka alkoi jo kello kuusi, vai lieneekö alkanut jo viideltä. Isä ruokki hevoset, äiti lypsi ja ruokki lehmät ja muut kotieläimet. Ensimmäisenä hän jakoi jokaiselle eläimelle leivänpalan toivottaen jokaiselle hyvää joulua sanomalla "nyt joulu lehmosein, tai heposein, sikasein" ja jakaen siten kaikille. Kirkkoreet oli valmistettu lähtökuntoon jo aattona, vällyt peitteiksi ja heinät alustaksi ja hevosten ruuaksi. Ennen kirkkoon lähtöä syötiin talkkuna ja edellisenä päivänä valmistettua uunipaistia.

Joulukirkkoon lähdettiin aina kahdella hevosella, että kaikki talon asukkaat mahtuisivat mukaan. Isä oli ohjaksissa kirkko- eli laitareessa, liistereessä oli kuskarina joku loismiehistä. Jo kirkkomatka oli kuin juhlaa, lumisen metsän halki järven jäälle aamupimeässä kulkusten kilistessä ja aisakellojen soidessa. Kirkas tähtitaivas loisti yllämme. Jäällä yhtyi meidän tiemme yhteiseen talvitiehen, näin tavattiin naapureita ja muitakin kirkkoon menijöitä. Sitten tultiin kirkonmäelle, siinä se kirkko seisoi kuin korokkeella täydessä jouluvalaistuksessaan. Joka ikkunaan oli laitettu puiset kolmiot, joissa paloivat elävät kynttilät. Talvisessa pimeydessä se oli valtava näky, silloin ei sähkövalot, eikä ulkovalot kilpailleet kynttilöiden kanssa.

Kirkon sisälle tullessa valo lisääntyi, kaikki kolme kattokruunua oli kynttilöin valaistu, samoin alttarilla pa-

loivat kynttilät. Surtio kulki lisäälemässä koivupuita neljään uuniin. Kirkonkellot soittivat joulujumalanpalveluksen alkaneeksi. Kohta kirkon täytti valtaisa urkujen soitto ja "Enkeli taivaan" -virsi seurakuntalaisten veisaamana. Meidän ikäisten mieliin on painunut oleellisena osana joulukirkkoa kirkkoherra Heiskasen alttarilta laulamana "Jouluyö, juhlayö". Lapsen mieliin se painui lähtemättömäksi. Kirkkokuoro lauloi usein "Hiljaa, hiljaa joulunkellot kajahtaa". Joulusaarnoista ei ole jäänyt muistiini mitään erikoista. Kaipa koko toimitus oli pienelle pitkä ja varhainen aamu väsytti, mutta tärkeintä oli muistaa: "Meille on syntynyt Vapahtaja."

Kun sitten joulukirkko päättyi, alkoi kotimatka, se oli jotain ihmeellistä vauhtia. Tietysti hevoset juoksivat kylmissään omasta halustaankin, mutta kyllä siinä oli kuseillakin kova into näyttää, kenenkä hevonen on ensimmäinen. Sai siinä olla tarkkana aamuhämärässä, ettei tullut vahinkoja. Varsinkin Pappilan rannasta jälle laskeutuminen koetteli hevosmiehen taitoa. Moni kuskari siinä kaatoi rekensä hanteen. Eipä auttanut muu kuin kopistella peitot ja heinät lumesta ja sitten rekeen jatkamaan matkaa jonon hännillä.

Koko joulupäivä oli hiljaista, ei käyty kylässä, eikä lapsetkaan saaneet olla mäenlaskussa. Tapaninpäivä oli ulkoilupäivä tapaninajeluineen ja kyläilyineen.

Siihen aikaan elettiin vaatimattomissa oloissa, yksinkertaista elämää tyytyväisinä ja oltiin ehkä kiitollisempia kaikesta siitä vähästä mitä sattui olemaan, kuin nykyihmiset kaiken paljouden ja hyvinvoinnin aikana.

Lapsuusajan muistot eivät koskaan haihdu mielestä, muistoissa ne vain kirkastuvat ja vuodet ovat tuoneet niihin lisää hohtoa. Ole kiitetty elämä...

Sanni Koponen

Kun Pekka teki viulun

Tulee mieleeni niitä tapahtumia nuoruuteni ajoilta, kuten tämäkin Pekan viulun teko.

Kaksikymmenluvun alkupuolella Pirttijärvellä oli meillä loisina Jyrkkäset. Heillä oli siellä tuvan nurkassa sänky ja kaappipöytä. Navetassa oli lehmä. Perhettä oli isä Paavo, äiti Anna, sitten pojat Pekka ja Paavo. Sitten oli kaksi aikuista tyttöä Lyyli ja Hilma. Tytöt eivät aina olleet kotona, vaan olivat taloissa piikana. Tämä ukko-Puavo oli sitten oikea savolainen. Häneltä on peräisin sekin "kukkahvenia, keittahvenia ja paisttahvenia".

Olihan melkoinen porukka samassa talossa kun meitäkin oli isä, äiti ja viisi lasta. Oli työväkeä. En muista, että olisi ollut mitään riitoja. Taisi se meidän Hulda-äiti olla semmoinen sopuisa. Olihan meillä kolme kamaria, me talonväki nukuttiin kaikki niissä.

Tämä Jyrkkäsen Anna-äiti oli Tirkkosen sukua, jossa oli soittajia. Pekassa oli tietysti sitä musikaalisuutta. Pekka siis päätti rakentaa viulun. En tosiaankaan tiedä, mistä puusta tämä viulu tehtiin. Sen vaan muistan, kun Pekka sitä näperteli. Kuivaili niitä osia tuvan orsilla. Kielet olivat varmaan hevosen jouhista. Se vaan aivan erikoisesti on

jäänyt mieleeni, kun Pekka sillä ensi kerran soitti. Odotimme kaikki ympärillä, että mitä sieltä tulee. Kunpa muistaisinkin mikä oli se ensimmäinen kappale, mutta en muista muuta kuin sen, että se onnistui. Oli varmaan jokin valssi tai jenkka. En minä vielä siihen aikaan tansseissa käynyt.

Annaan liittyy sekin yksi Pirttijärven kummitusjuttu, se naulalaatikko. Anna lakaisi yhtenä aamuna tuvan lattiaa. Katseli tarkkaan ihan kuin etsisi jotain sieltä lattialta. Sanoi että eipäs näy mitään. Yöllä kuului ihan kuin katosta olis pudonnut naulalaatikko. Naulat hyppivät ympäri lattiaa. Ei täällä kuitenkaan mitään näy.

Se oli tosiaankin ihan pakko ottaa niitä asunnottomia ihmisiä asumaan, kun niillä ei ollut mitään kotia. Kyllä se sopu sijaa antoi. Tuntuu, että se oli antoisaakin. Iltaisin kerrottiin kaikenlaisia tarinoita. Miehet tekivät puutöitä, naiset taas omia käsistöitään. Kartattiin villoja ja kehrättiin. Rukit senkun surisivat. Kehrättiin myös pellavia ja kudottiin liinaa. Kudottiin kotona kankaita.

Liisa Lyytikäinen
Kuopio

5.7.1907 – 18.2.1993

Edit Tolvasen muistolle 6.3.1993

Raamatussa sanotaan, että ihmisen elinpäivät ovat luetut ja hänen päivänsä määrä tarkkaan lasketut. Niinpä Editinkin päämäärä tuli täyteen 18. päivänä helmikuuta 1993. Tänä hänen maallinen tomumajansa on laskettu kirkkomaahan, kauniin kukkakummun alle. Sukulaiset, ystävät ja järjestöt ovat laskeneet kukkalaitteensa hänen muistoleen.

Edit oli aina kaikkien ystävä, hänellä jos kenelläkään kukat menestyivät ja kukkivat niin täällä Kuopion kodissa kuin aikoinaan siellä Salonkylän koululla. Koulun luokasakin oli Editillä kukkia. Koulun tontilla hänellä oli aina puutarha, jossa oli monenlaisia marjapensaita, omenapuita, juurikasveja ja mitä moninaisimpia kukkia, niitä hän hoivaili kesäisin. Monessa kodissa on vieläkin hänen antamiaan monivuotiskukkia muistona.

Varsinainen leipätyöhän oli kansakoulun opettajan virka. Tämän virkansa ohella hänellä oli paljon harrastuksia. Ehkä se kaikkein tärkein oli Juurikkamäen ja Salonkylän maatalousnaisten parissa, jossa hän toimi 30 vuotta, sittemmin kunniapuheenjohtajana. Monenlaiset kurssit hän

Edit Tolvanen sylikummina Happolan Martin ristiäisissä v. 1963. Kuvassa kirkkoherra Aimo Junkkari (seuraava tuntematon), kolmas vasemmalta Esteri Räsänen Koivumäeltä, opettaja Kaija Peltoniemi, Edit Tolvanen, Helmi Laukkanen, Selma Holopainen sekä lapsen vanhemmat Hilma ja Simo Räsänen.

yhdessä toisten johtokunnan jäsenten kanssa järjesteli kylällä. Oli kodinhoito, ruuanlaitto, puutarhanhoito, ensi-apu, karjanhoito, askartelu- ynnämuuta, ynnämuuta kursseja. Olen ollut mukana monilla kursseilla, hyvin ovat elämän matkan varrella olleet tarpeellisia. Oli opintokerho nuorille jota hän ohjasi. Paljon oli ohjelmallisia juhlia, kuten pikkujoulu, raittiusjuhlia ja tupailtoja. Näissä kaikissa kylän nuoret esittivät ohjelmia ja opettaja oli johtajana. Hauskaa oli. Ei ollut silloin televisioita. Oli henkisiä kilpailuja, hiihtokilpailuja, yms. Retkiä, lähinnä kotiseutretkiä. Tästä kaikesta toiminnasta kertoo se suuri määrä kunniakirjoja siellä Juurikkamäen maamiesseurantalon seinillä. Voimakkaan johtajan aikaisesta toiminnasta.

Kaikissa kylän tapahtumissa Edit oli mukana, niin ristiäisissä, rippijuhlissa, ylioppilashuhtelissa, häissä, syntymäpäivillä, hautajaisissa ja niin edelleen. Ei lumituisku eikä pakkana ollut esteenä hänen lähdölleen. Reppu selässä hän hiihti talvella, kesällä jalkaisin tai polkupyörällä. Reppu oli täynnä sitä henkistä kulttuuria. Sitten tuli suuri edistys, kun opettaja osti mopon, jolla huristeli pitkään kylältä toiselle. Jäi eräs tapaus mieleen siltä mopojalta. Hän tuli hyvin tuhtuneena meille ja sanoi miehelleni: "Nyt sinun Simo pitää auttaa minua. Kun nuo polttiisit jahtaavat." Syy moiseen: "Ne meinas minut pysäyttää, en pysähtynyt, jatkoin matkaa. Eikä nämä lähteneet jälkeen. Taas olivat pysäyttämässä. Pysähdyn ja sanoin niille. Mittee työ minusta kytteettä? Sanoivat että teillä on vanha rekisterikilpi mopossa. Sanoin niille että on mulla uusikin. Se on täällä repussa, en ole saanut vaihdettua, kun nuo ruuvit on niin ruosteessa." Tämäkin tapaus päättyi onnellisesti. Uusi kilpi tuli vaihdettua ja matka jatkui. Paljon olisi noita muistoja tuolta matkan varrelta, ei päivä eikä kaksikaan riittäisi kertoa niistä. Pidimme puolin ja toisin yhteyttä jatkuvasti. Kävimme pitämässä naisosaston kokouksiakin täällä Kuopiossa Taivaanpankon kodissa. Opettaja Edit vähän moitiskeli meitä, sanoi: "Olette tainnut villiintyä" sen jälkeen kun hän lähti pois sieltä Salonkylästä. Edit oli voimakas tahtonainen, ihminen. Hän pani asiat järjestykseen. Nyt Editin koti on tyhjä, samoin on koulut siellä Salonkylässä ja Juurikkamäessä. Ei kuulu lasten iloiset äänet enää koulujen pihoilta. Vain muistot on jäljellä. Salonkylän ja Juurikkamäen asukkaat muistamme Editiä lämmöllä, siunaten hänen muistoansa.

Muistelman laatinut

Happolan Hilma

Muistelmia 31.12.1999

Luettu uuden vuosituhannen vastaanottajaisissa

Hyvät immeiset, hyvät tuusniemeläiset. Ensimmäiseksi muistutan että elekee unneuttoo tätä Savon murretta, vuan pietään tämä arvossa ja kunniassa. Ollaankohan myö Tuusniemen oikeita immeisiä, myö jotka on synnytty ja kasvetu, oltu koko ikämö tiällä. Ollaan synynnäisiä oikeita immeisiä. Mutta ne jotka on tulleet tänne muualta ja ouvat immeisks niin nekkiin suavat olla oikeita immeisiä.

Muistelen tässä henkilökohtaisia muistoja niiltä niin sanotuilta hyviltä vuosilta ennen sotia. Tärkeimpiä työkaluja olivat sorkkauatra, risukarhi, viitakkeet, haravat, riu-sat, siivukone, separaattori ja niin edelleen. Heinät niittivät viitakkeella, kolusivat kaikki aukeimmat paikat metsästäkki. Sieltä ne haravoitiin, puuharavalla aukeimmille paikoilla kuivumaan, haravalla kiännettiin ja pantiin ruk-koon, seuraavana uamuna ruvot hajotettiin kuivumaan. Tarkkaan pit haravoija, sillä rippu ei suana jiahä hukkaan. Sieltä ne kannettiin kuormavitalla tai sapilailla kassaan josta ne laittovat suovaan tai pielekseen. Kuivas ne niitä heiniä huasijallakkii. Kerppuja elikkä tulluja lapset taitteli

Happolan Hilima. Hilma Räsänen piti kirjoittamansa puheen vuosituhannen vaihtuessa Tuusniemen torilla. Hilma on ollut tuttu näky Kuopion torilla jo 40 vuoden ajan. Kuva: Topi Ikäläinen.

pajusta ja pihlajista lampaiden ruuaksi talveksi. Viljat leikattiin sirpillä niin rukkiit kun ruvennaisettiin, kaikki puivat riihessä. Osan viljasta laittovat aumaan ja puivat talvella. Lehmät ja kaikki elukat olivat kesällä metsässä luonnonlaitumilla. Puusta rakennetut pisteaijat oli rajaitana naapurien välillä. Talavella elukat olivat navetassa. Navetat oli melko pimeitä, pienet ikkunat, joku öljylyhty valona. Sillon suatiin juuva luonnonmukaista luomu yö-maitoo jos sitä sattu olemaan. Vähän ne lehmät talvella lypsivät. Kesällä lehmien haku lypsettäväksi kuului lasten töihin. Meilläki olj toista kilometriä pitkä karjanlajun. Paljain jaloin juostiin rapakoihin yli. Ukkovarvas olj usein verissä kun se naksautti kivveen. Sierrettyhän ne jalakoterät ja kusaiset pissasivat niihin. Kylläpä se kirpe-loi kovasti. Savukset tehtiin. Savuksella niitä lehmii käsin lypsettiin. 6-vuotiaana aloin minäkin opetella lypsämään. Kärpäsiä ripsuttiin leppävastalla. Maijot laskettiin separaattorilla, kurrit ja kermat erilleen. Kurritorven alta sai juuva maitoo niin paljo kun jaks. Ois mieli tehnyt ottoo sieltä kermatorven puoleltakkii, vuan ei ollut lupa. Mäntä-kirnulla kermat sitten härskyttelivät voiks. Tulj sitä hyv-vee kirnupiimee. Se lastenhoito. Myö vuan hoijettiin toi-nen toistammo. Vanahemmat tarvihtivat olla töillään. Kät-kyessä souvatettiin pieniempää, annettin emärullakkoo pennulle. Kesällä lapsenlikkoina ollessa kerrankin kun jäätiin veljeni kanssa hoitamaan nuorempaa siskoa. Van-hemmat olivat kieltäneet mänemästä järvessä uimaan – hukuttauvutta keskenännö. Myö mäntiin kuitennii lähellä olevaan mutahautaan uimaan. Siellä siat rylläsivät. Oltiin mustia kun neekerit. Kaivosta nostoo vuovattiin kapalla vettä, että suatiin enimmä muvat huuhehtua pois. Lasten töihin kesällä kuului poimia marjamaito illaksi. Mehtä-mansikoita oli paljon kun oli niitä vierrettyjä kaskiahoja. Kerrankin lähettiin marjaan. Se pienempi sisko piti kantaa selässä, kun ei se vielä jaksanut niin pitkää matkaa kävellä. Siellä marjassa ollessa ukkonen jyrähti. Vanhemmat oli sanoneet, että silloin pittää lähtee kottiin. Ison puun alle ei sua männä saitta pitämään, ukkonen voi iskeä siihen. Myö kun juosta runittiin tyttö selässä ja tuskailtiin, kerittäiskö-hän tässä ennen saitta kun ei ois tuo pentu. Sieltä myö kerettiin ennen saitta kottiin.

Vuonna 1938 syntyi nuorin veljemme. Hän oli meidän perheen 7. lapsi. Silloin sai äitimme ensimmäisen äitiys-avustuspakkauksen. Sitä ennen ei kukaan saanut. Naapurit ja sukulaiset toivat lapssaunoihin niitä kuluneita miesten pajan helemoja, ne olivat niitä vaippoja. Sitten se lapsi käärittiin kapalovyöllä tiukkaan pakettiin, että tulis ”suorat siäret”. En suinkaan muistele näitä lapsuuden aikoja pahalla, olivat ihan hyviä aikoja, kun ei ollut parempaa. Ei sitä osannut kaivatkaan. Minulla oli hyvät vanhemmat ja se isän syli oli niin turvallinen. Koulut käytiin Abel Juuti-laisen sekatarakaupassa Salonkylässä. Täperän eli Osu-liike Uurtajan sivumyymälässä Soitussa joskus Uuno Holopaisen kaupassa Juurikkamäessä. Kirkonkylällekin oli joskus asiaa. Matka tehtiin jalkapatikalla Salmenkylän kautta. Salmenkylän Juutilaisen pojat olivat kyytimiehenä

salmen yli veneellä. Talvella sitten sukella tai hevosella. Kirkonkylällä oli Lai-
neen kahvila, jossa linja-autot pysähtyi-
vät, Osuusliike Uurtaja, Eino Hämäläi-
sen kauppa, Osuuskauppa Harju, sota-
aikana Arttu Pennasen kauppa, Työväen
talo ja Suojaharju, kirkko tietenkin kes-
kellä kylää. Kun sota tuli maahamme
täytyi miesten lähteä puolustamaan tätä
maata. Tämä kotirintama jäi naisten, van-
husten ja lasten varaan. Ei silloin kysytty
että käytetään lapsityövoimaakin hyväk-
si. Puutetta tuli kaikesta joka paheni pa-
henemistaan. Kaikki vähitellen meni
kortille. Ei kenkiä ei vaatteita. Kouluun
hiihettiin näystösuksilla, matka oli 5 km.
Vanhoista vaatteista tehty mekko sekä
villatakki päällä. Palelti se kovasti, kun
oli kovia pakkasia. Meillä oli kuitenkin
lampaita että sai villaa. Niistä kartattiin
ja kehrättiin lankaa, josta neulottiin suk-
kia ja kintaita.

Tallukoita tehtiin vanhoista sarkavaat-
teista, hevosen längen toppauksesta poh-
jat. Pellavaa viljeltiin, niistä sitten louku-
tettiin, lipsutettiin ja korjattiin aivinat ja tappurat erilleen. Aivinasta äiti keträsi loimilankoja kankaaseen, me tytöt
niistä tappuroista kudelankaa. Olivat kertoneet kylällä,
että siellä Heikki Happonen tuvassa on tehas, kolome
rukkia pyörii yhtä aikaa ja sen semmoista. Kotona ne
kangaspuissa kudottiin. Ei ollut pesuaineita eikä saipotta.
Sian suolista keitettiin suopaa. Jos oli lippeekivvee sai siitä
suovasta kovempaa. Porolippeella tuli löysemppää. Pyykit
pestiin ulkona tai savusaunassa, harjalla hangaten pyykki-
lautaa vasten. Valkoiset pellavavaatteet keitettiin ulkona
muuripadassa porolippeessä, järvellä avannossa huuhto-
massa. Kesällä muuripata oli rannalla, pyykit pestiin siel-
lä. Lamppuöljykin meni kortille, ei riittänyt siihen 7 linjan
seinälamppuunkaan. Piti tehdä kaikenlaisia rasvatikkuja
eläinten rasvasta. Miehet tekivät talvella puhetöikseen
reet, kelekat, sukset, pärevasut, puukorvot ja niin edelleen
siellä tuvassa. Veden haku oli kaivosta, puukorvo jota
korennossa kannettiin, oli raskas. Kyllä ne jalat löi link-
kua, kun monta korvollista piti eläimille kantaa. Talakku-
noita tehtiin joulupuuron asemesta. Sikuria viljeltiin että
sai sitä lisämakua sen kortilla olevan kahvinvastikkeen
mauksi. Vatunlehtiä kuivattiin teeksi. Potattijauhottiin teh-
tiin kotona. Sakkariinia sai aina jostakin makeutusaineek-
si. Lapsilla ei ollut rahaa, kun ei ollut paljon aikuisillakaan.
Kesällä kerättiin marjoja myytäväksikin samoin sauna-
vastoja, pajunvarpuja koritarpeiksi. Niitä kuorittiin niin
että suupielet oli ruvella. Hampain tartuttiin pajun kylkeen
ja kiskottiin pajun kuorta. Niitä kaupat ostivat nahan
parkitukseen. Illan tullen piti ikkunat pimentää ettei se
vähäinen valo näkyisi ulos. Idästä saapui pommikoneita,
menivät Kuopiota pommittamaan. Vähän ajan kuluttua
rupesi jyrinä kuulumaan kun pommit putoilivat. Siellä
moni äiti lapsineen juoksi henkensä edestä pommisuojaan.
Me aina laskettiin kuinka monta kymmentä konetta oli
taivaalla. Näistä sota-ajan muistoista riittäisi kertomista
vaikka kuinka paljon. Sota-ajan jälkeen yli 50 vuotta sitten
olin rukiinleikkuukasakkana sedälläni Ananias Happosel-
la. Anaskilan ja kirkon välillä oli komea ruishalme. Ruo-

*Rukiinleikkuun Suomenmestari Hilma Räsänen 19.8.2000.
Kuva: Anja Räsänen.*

katunnilla setäni katseli pyörätuolistaan käsin kirkonkylän
maisemia ja sanoi "Tämän Tuusniemikin se on kerran
vielä niin kuin kaupunki." Hän oli selvännäköinen. Onhan
Ansakin alue niin kuin laitakaupunkia, omakoti- ja rivita-
loineen. Tämän 50 vuoden aikana on tapahtunut valtavasti
edistystä niin maaseudulla kun kirkonkylälläkin. On säh-
köt, vesi tulee ja menee. Rakennettu peruskoulut, lukiot,
terveydenhoito-, lastenhoito-, vanhustenhoitotalot, viras-
totalot ynnä muuta, ynnä muuta. Nyt on tultu tähän tietö-
koneaikaan, EU-aikaan. Tämä on hyvä ja tämä on paha.
Maaseutu autioituu, nuoret ihmiset kouluttautuvat erila-
siin ammatteihin, menevät sinne mistä työtä saavat. Van-
hemmat ihmiset muuttavat kirkonkylälle palvelusten ää-
relle ja odottelemaan sitä lopullista poismuuttoa. Suoma-
lainen talonpoika, puhtaan ruuan tuottaja yritetään lopet-
taa että sieltä Keski-Euroopan maista ylijäämävarastot
saataisiin täällä kaupaksi. Entäs sitten jos tulee katastrofi?
Aina vaan pitäisi suurentaa ja suurentaa työtaakkaa. Jak-
saahan sitä vähän aikaa nuorena mutta ennen pitkää tulee
loppuunpalaminen. Tänä päivänä ei viljelijä saa palkkaan-
sa varsinaisesta työstään vaan kaiken maailman Eu-tukien
kautta. Minusta tämä on ikään kuin keinottelua. Anteeksi
vaan, että arvostelen tätä nykyä tällä tavalla. Toivon
kuitenkin että kaikkivaltias Jumala antaisi armonsa ja
siunauksensa Suomen kansalle että saisimme elää niitä
rauhan vuosia.

Siunattua uutta vuosituhatta teille kaikille. Kiitos.

Muistelmat kirjoittanut

*Hilma Räsänen
(Happolan Hilma)*

Tervehdyspuhe

Saunaniemen kansakoulun

luokkakokouksessa 23.7.2000

Hyvät Saunaniemen koulun opettajat, oppilaat ja henkilökunta!

Noin kymmenen vuotta sitten vieraili luonani Ylitornilla Happosen Salme ystävänsä kanssa. Kävimme Aava-saksan vaaran päällä olevassa näkötorussa ihailemassa Tornionlaakson maisemia. Maisemia katsellessa meidän puheemme kääntyivät kouluaikamme muistelemiseen. Silloin tarinoimme siitä, että olisi paikallaan Saunaniemen koulun oppilaiden kokoontua vanhoille koulupaikoille muistelemaan menneitä nuoruusaikoja ja samalla katselemaan entisiä oppilaita ja lapsuuden kavereita miten on muututtu. Päätimme viritellä asiaa.

Kävi kuitenkin niin, että muutaman yhdeydenoton jälkeen asia unohtui. Taisi siinä olla syynä myös lamat ja pankkikriisit. Mikä lie ollut osuus markkinavoimilla, sehän rupesi niihin aikoihin jylläämään ja muuttamaan maailmaa toiseksi? Olihan siinä välissä myös hullunlehmän tautikin sotkemassa selviä asioita.

Niin aika kului ja tuli viime talvi ja asia tuli uudelleen esille Korpelan Arvin kanssa Ainon avustuksella. Päätimme viritellä asiaa uudelleen hereille. Aluksi otimme yhteyttä Tihheen Valtoon.

Toukokuun alussa kokoonnuimme Korpelassa; Arvi, Aino, Valto ja minä. Päätimme, että ryhdyimme järjestämään Saunaniemen koulun oppilaiden, opettajien, henkilökunnan ja johtokunnan jäsenten yhteistä tilaisuutta. Sovimme kokoontumispaikaksi Korpelan, talon jossa oli ollut ensimmäinen Saunaniemen koulu. Tapaamispäiväksi sovimme 23.7.2000 klo 11.00.

Päätimme hankkia, kunnan arkistoista, oppilasluettelon joka helpottaisi tiedonsaantia oppilaille tapaamisesta. Se luettelo löytyi Valton toimesta kunnan arkistosta. Luetteloa selvensi Hätisen Rami tietokoneella.

Päätimme myös paljastaa Korpelan seinälle laatan jossa kerrotaan ensimmäisen Saunaniemen koulun olleen tällä paikalla silloin ja silloin. Arvi antoi luvan laatan kiinnittämiseksi talonsa seinään.

Niin se tapaamispäivä järjestyi ja olemme nyt siinä juhlassa.

Saunaniemen koulu aloitti toimintansa syksyllä 1941. Silloin oli vaikeat ajat. Jatkosota oli alkanut kesällä ja kaikesta oli puutetta. Puutetta oli koko valtakunnassa. Näin jälestäpäin tuntuu erittäin suurelta ihmeeltä, että niissä oloissa yleensä Saunaniemen koulu voi aloittaa toimintansa. Kuitenkin koulu aloitti toimintansa. Tarkemmin näistä Valton esityksessä.

Koulumme tarkoitus, johon vanhempamme myös lie-nevät olleet tyytyväisiä, oli antaa nuorille tarpeelliset tiedot elämän taipaleelta varten. Tuskinpa neljäkymmentä-luvun vanhempamme, niissä oloissa, suunnittelivat lapsil-leen korkealle vievää yliopistouraa. Riitti kun koulu pystyi antamaan ne tiedon avaimet, joilla itse kukin elämänsä järjestää.

Niin me opiskelimme opettajiemme johdolla monia asioita. Opimme niitä joko vähemmän tai enemmän. Muis-tamme vielä tänäänkin historiasta sen mikä oli kuuluisin leipälapion läpsäytys. Muistamme fysiikasta sen, että minkä vaivalla voittaa, sen matkoilla menettää. Muistamme las-kennosta sen, että kun kahdesta vähentää yhden on jäljellä kolme. Oliko se nyt näin? Oliko se edes laskentoa? Taisi olla perheasioita. Tuo muisti pätkii. Muistamme uskon-nosta ja olemme siitä aivan varma, että Mooseksen kaisla-arkun pihka ei ollut Nesteen jalostamaa pihkaa. Kemiaa-kin opiskelimme ja meille selvisi, että korpikuusen kyyne-leet irtoavat alle sadassa asteessa. Opiskelimme kielioppia ja sijoittelimme d, g, f ja x oikeille paikoille. Minäkin opiskelin kielioppia niin perusteellisesti, että jäin luokal-leen siitä pari kertaa. Se Epykti-valtio oli vaikea lausua oikein, samoin myös S-kantinaavian niemimaa.

Koulumme opetti myös oikeita käyttäytymistapoja. Kerrotaan Petulan Lassin käyttäytymiseen oppineen niin herkästi, että kun hän oli jostakin pikku kepposesta joutu-nut opettajan määräyksestä seisomaan nurkkaan, siellä Lassi oli opettajan mielestä käyttäytynyt sopimattomasti ja opettaja oli uhannut tulla Lassiä tukistamaan. Johon oli Lassi kohteliaasti opettajalle sanonut: olkaa hyvä ja tulkaa opettaja tukistamaan. Tarina ei kerro miten asiasta selvitiin.

Eräs koulumme antama oppi, joka pitäisi olla oppina nykyisillekin koululaisille, on ihailemisen arvoinen. Kou-lumme opetti meille sen, että vastaantulevia ihmisiä ja taloon mentäessä on aina tervehdittävä: pojat nostavat lakkia ja tytöt niaavat. Se oli erittäin hieno tapa ja sitä noudatettiin.

Kouluaikana välitunnilla kesällä pelasimme nelimailia, leikimme piilosta ja hippasillaan oloa. Talvella laskimme mäkeä ja hiihtelimme. Talven suurin tapahtuma oli koulu-jen väliset hiihtokilpailut. Kerran koulumme selvisi voit-tajana. Se keljutti maalikylien koululaisia.

Joskus riehaannuimme pikkulaittomuuksiin. Tussarilla ampuminen oli kielletty. Sitä kuitenkin kokeiltiin. Erään kerran Salkolahdessa olevan koulun luona päätettiin, että tussari laukaistaan välitunnilla. Tussarin laukaisijaksi va-paaehtoiseksi ilmoitautui Koivuharjun Eero. Hän taisikin omistaa sellaisen vehkeen. Päätettiin, että kaikki koulun oppilaat huutavat niin paljon kun kurkusta ääntä tulee. Huudon aikana Eero laukaisee tussarin. Niin tehtiinkin. Me muut huusimme ja Eero laukaisi tussarin. Tussarin ääni oli kuulunut sisälle luokkaan ja opettajamme, taisi olla Ilmi Narinen, tuli ulos ja tiedusteli kuka ampui. Me kaikki olimme tietämättömiä ja emme olleet kuulleet tus-sarin ääntä. Me kovaääniset väitimme tietenkin kovien vastaan. Siitä seurasi se, että opettajamme luetteli seu-raavien poikien jäävän ilta-arestiin. Minä olin siinä jou-kossa. Illalla istuimme vai seisoiimme arestissa. Se tuntui pahalta. Vielä pahempaa oli illalla kun Sauna-Jerikka sai

Korpelan talo viimeisenä kesänä 1982. Kuva: Valto Holopainen.

tietää arestissa olemisesta. Hän muistutti kuinka käteen käypä riippakoivun oksa sopeutuu moneen käyttöön. Se siitä.

Kammosen Reinolle sattui ikävä onnettomuus Hän menetti toisen silmänsä tussarin lauetessa.

Niin kouluvuodet kuluivat ja aikanaan pääsimme pois koulusta. Kuka lähti minnekin, teki työtä sekä sai työpäivänsä täyteen. Muistot jäivät. Koulumme oppilaiden vanhemmat ovat palautuneet mieleeni. Vanhemmissa nyt näkee sellaista mitä vuosia sitten ei huomannut.

Tulee mieleeni useampiakin henkilöitä mutta mainitsen heistä vain muutaman: Me neljäkymmentäluvun oppilaat muistamme erittäin hyvin vanhan pienoisen kumarahkon viiksihuulisen Papan, Korpelan Olli-setän. Hänellä ei ollut perhettä. Hän pilkkoi puita useasti tuolla lähellä olleessa halkovajassa ja kantoi niitä puita pirttiin. Me pyörimme useasti hänen ympärillään ja varmaankin joskus hänelle kiusaksi asti. Ei hän koskaan hermostunut. Meille monelle hän jäi mieleen miellyttävänä pappana. Hän oli kaikkien mielessä vain Olli-setä. Eivätpä kaikki oppilaat tainneet tietää hänen sukunimeään.

Kaasilan salmella asusti alkuunsa Juutilaisen Kusti, joka myöhemmin osti Pienen Pahkasalon saaren ja rakensi siihen rakennukset ja eläi perheineen siinä. Kustilla oli sellainen tapa, että kohdatessaan toisen ihmisen hän ei tervehtinyt vaan rupesi porisemaan asioita jotka olivat sillä hetkellä tärkeitä. Kusti oli monitoimimies. Hän oli suutari, seppä, puuseppä ja kalastusvälineiden tekijä. Hoi-tipa joskus eläinlääkärin tehtäviä. Tästä eläinlääkärin tehtävistä muistan erään hevosen varoituksen meillä kotona. Jostakin syystä hevosaäidillä tuli vaikeuksia synnytyksessä, varsa ei lähtenyt tulemaan. Silloin haettiin Kusti avuksi varsotukseen. Kusti auttoi parhaansa mukaan varsan ulos saannissa. Lopputulosta en muista miten siinä kävi. Nykyisin ei tällaisia monen asian hallitsevia henkilöitä ilmaudu joukkoomme.

Näin Olgan päivänä emme voi unohtaa myöskään Olga Itkosta; Kallen, Alman, Martan, Liisan ja Sirkan äitiä. Muistan hänen viimeksi asuneen Kaasilansalmella. Olga oli hentorakenteinen, pienikokoinen ja toisessa silmässä oli vikaa. Olga hoiteli perhettään ja siinä sivussa povaili korteilla nuorille tytöille ja joskus pojillekin. Tytöt väittivät, että Olga on erittäin hyvä povaaja. Siskoni Elina ja naapurin työt houkuttelivat minutkin Olgan luo kuuntelemaan Olgan povausta. Muistan Olgan minulle ennusta-

neen elämäntehtäväksi ”kruunun töitä”. Se ennustus on toteutunut täysin, toiminhan koko työssäoloaikani valtion palkkaamissa töissä.

Henkilökuvia koulumme alueen isistä ja äiteistä voisi kertoa paljonkin mutta se ei liene enää tarpeen.

Saunaniemen koulu lakkautettiin joskus kuusikymmentäluvulla. Siihen saakka se oli antanut monenlaista tietoa oppilailleen. Koulussa aloitti moni opiskelunsa, josta hän jatkoi keskikouluun ja sitten lukioon tai johonkin muuhun oppilaitokseen. Ensimmäinen keskikoulussa opiskellut oli Ottolan Tauno ja ensimmäinen ylioppilas Tirkkosen Maire. Koulustamme ensikoulutuksen saaneista on myöhemmin opiskellut korkeakouluissa ja valmistunut sieltä ja suorittaa elämäntehtävänsä hyvinkin vastuunalaisissa tehtävissä. Koulumme oppilaista on osa vielä töissä, osa odottelee eläkepäiviä ja osa on jo eläkkeellä.

Opettajamme, koulun henkilökunta ja johtokunnan jäsenet ovat pitäneet uhrautuvaisesti huolen siitä, että me oppilaat olemme saaneet opiskella koulussamme. Parhaat kiitokset heille niistä vuosista joita olemme yhdessä astelleet. Suurin osa heistä on siirtynyt ”viimeisen vedenjakajan toiselle puolen”. Kunnia heidän menneisyydelleen.

Lapsuuden muistot kouluajalta ovat yleensä kauniita, lämpimä kesineen ja maukkaat ahomansikoineen. Voi olla kuitenkin, että joillekin 40-luvun Saunaniemen koulun oppilaille, katsellessa TV-kuvia vaikeuksissaan taistelevasta Afrikan mantereesta, muistoista tulee esiin aikaa ja elämää, joita ei toivoisi kenenkään tarvitsevan kokea.

Olemme nyt Korpelassa, Saunaniemen koulun ensimmäisellä paikalla, Arvin ja Ainon talon pihamaalla muistelemassa kouluaikoja ja katselemassa toisiamme. Meidän joukossamme on sellaisia oppilaita, jotka eivät ole näillä paikoilla käyneet koulunsa päättämisen jälkeen. On myös oppilaita, joita emme ole nähneet kouluajan jälkeen. Nyt meillä on tilaisuus, voisipa sanoa, elää menneitä hetkiä uudelleen.

Lopuksi haluan kiittää Arvia ja Ainoa siitä, että olemme saaneet tulla tänne, parhaat kiitokset teille. Kiitän myös kaikkia niitä henkilöitä, Tuusniemen kuntaa ja järjestöjä, jotka ovat auttaneet meitä juhlamme järjestämisessä. Toivotan järjestäjien puolesta kaikki tervetulleiksi ja samalla toivottakaamme toinen toisemme tervetulleiksi. Tervetuloa.

Olavi Nissinen
Ylitornio

SAUNANIEMEN KOULUN HISTORIAA

Tuusniemen kunnan kouluvaliokunta kokoontui kokoukseen maaliskuun 4. päivänä 1941 päättämään Saunaniemen kansakoulun perustamisesta.

Puheenjohtajana toimi O.V. Heiskanen ja jäseninä O.V. Kuusela, Ananias Happonen ja kansakoulun tarkastaja Frans Saarelma, sekä kunnankirjuri Reino Malinen.

Päätettiin esittää kunnanvaltuustolle, että koulupiirijakoa muutettaisiin niin, että perustettaisiin Saunaniemen koulupiiri, johon tulisi osia Juojärven, Juurikkamäen ja kirkonkylän koulupiiristä.

Juurikkamäestä tulivat: Saunaniemi, Kylmäniemi, Era-konniemi, Korpela, Koivuharju ja Erolanniemi.

Juojärven piiristä: Eteissaari, Arvi Tirkkosen Rantala, Holoppala Antti Holopaisen perilliset, Pitkäsaari ja Kuolem-lahti.

Kirkonkylän piiristä: Kaasilansalmi, Piensaari, Karkiai-nen, Riihiranta ja Tiheensaari.

Päätettiin vuokrata koululle aluksi huoneisto ja ehdotet-tiin, että oma koulutalo rakennetaan vuoden 1946 loppuun mennessä. Koulun oma johtokunta kokoontui 20.4.1941. Siihen kuuluivat Eerik Nissinen, Juho Pelkonen, Pekka Holopainen, Edvard Lempinen ja Arvi Tirkkonen. Eino Pelkonen vuokrasi tuvan kamarin ja tarpeelliset ulkoraken-nukset 3 vuodeksi.

Ensimmäiseen opettajan virkaan oli peräti 17 hakijaa. Tämä on sikäli merkittävää, että muutaman vuoden kuluttua ei koululle tahdottu saada millään opettajia. Opettajaksi valittiin Helga Kaarina Antikainen Kuopiosta. Siivoojaksi neiti Liisa Holopainen. Päätettiin käydä perunannostossa Korpelassa, Koivuharjussa, Honkamäessä ja Remasella.

19.10.1941 keskusteltiin ensimmäisen kerran veneen os-tamisesta Vihtaniemen koululaisille. Päätettiin myös ostaa kaksi karbidilamppua ja harmooni.

14.12.1941 vuokrattiin tupa Koivuharjusta käsityöluo-kaksi. Koulun käynti oli aluksi hyvin puutteellista, ei ollut kalustoa, eikä koulutarpeita, mutta toiminta alkoi. Ensimmäisinä viikkoina oppilaat osallistuivat marjojen ja sienien keruuseen ja perunan nostoihin.

16.2.1942 kerätty puolukka päätettiin jakaa lapsille kotiin vietäväksi.

7.1.1943 päätettiin aloittaa keittolatoiminta. Keittolatoi-minta ei kai ollut vielä kovin säännöllistä ja vakaata, koska vuonna 1946 alakoulussa ei ollut keittoruokaa, vaan oltiin omilla eväillä, leipäpalasilla ja maitopullolla. Monilla lapsil-la ei ollut mitään palasten välissä. Kun lämmintä lihakeittoa saatiin vuonna 1947 söivät monet lapset sitä niin paljon että mahat tulivat kipeäksi.

11.2.1943 päätettiin vuokrata luokahuone Erolannie-mestä Juho Holopaiselta yhdeksi lukukaudeksi. Päätettiin jakaa lapsille 20 paria kenkiä ilman maksupakkoa.

3.10.1943 keittäjä-siivoojaksi valittiin emäntä Saimi Pel-konen.

14.1.1944 vuokrasi talollinen Juho Pelkonen talonsa kou-lurakennukseksi.

6.10.1944 yläkoulun siivous ja halkojen pilkkominen annettiin Antti Rahuselle ja alakoulun Pekka Holopaiselle.

12.4.1944 oli esillä lääkäri Wilskan lausunto siitä, että koulu on kaikin puolin, ilmaikutuoiden, kylmyyden, ja pitki-en matkojen takia sopimaton ja koulu päätettiin siirtää Juho Pelkosen taloon.

18.1.1945 valittiin puheenjohtajaksi Eino Holopainen Tiheensaaresta, Eerik Nissisen jälkeen. Välillä oli kahdessa kokouksessa toiminut puheenjohtajana Juho Pelkonen. Sa-massa kokouksessa esitettiin oman koulutalon rakentamista. Anottiin että Juho ja Pekka Holopainen luovuttaisivat maata kumpikin puoli hehtaaria koulun tontiksi.

28.1.1945 valittiin keittäjä-siivoojaksi Helmi Rissanen.

22.4.1945 päätettiin ottaa vastaan isäntä Eerik Nissiseltä lahjatontti, joka oli 2 hehtaarin suuruinen.

5.8.1945 hyväksyttiin talollinen Juho Pelkoselta keittiö ja kamari vuokralle. Vuokraan ei sisälly polttopuut, mutta opettaja saa kylpeä talon saunassa silloin kun talon väkikin kylpee. Myös osa ruokahuoneesta vuokrattiin.

13.10.1945 valittiin siivoojaksi Lempi Happonen. Kun eräät vanhemmat eivät olleet lähettäneet lastaan kouluun päätettiin antaa asia yleisesen syyttäjän hoidettavaksi.

13.11.1946 päätettiin antaa kumipohjamonot kahdeksalle oppilaalle ja samoin kahdeksalle puupohjamonot.

13.1.1946 päätettiin teettää Vihtaniemen koululaisille vene 6000 markalla ja vuokrattiin huoneisto yläkoulua var-ten Eerik Nissiseltä.

14.6.1946 Väinö Holopainen ilmoitti, että hän olisi val-mis maan vaihtoon koulun tontiksi. Kysymykseen tulisi 6,5 ha ala.

14.6.1946 johtokunta joutui tekemään valtakunnallista ja kansainvälistä politiikkaa, kun se joutui kunnanvaltuuston määräyksestä poistamaan presidentti Risto Rytin kuvan kou-lun seinältä.

4.8.1946 valittiin Lyydia Ogulow opettajaksi ja 11.11. herra Simo Holopainen valittiin käsityön opettajaksi.

15.3.1946 valittiin keittäjäksi neiti Esteri Holopainen ja neiti Lyydia Laitinen opettajaksi. 20.10.1946 kirjoitti ensim-mäisen johtokunnan pöytäkirjan opettaja Ilmi Narinen.

12.1.1947 otti puut pilkottavakseen Kusti Happonen 75 markan hinnalla. Siitä mistä tuo maksettiin ei ole tarkempaa päätöstä. Oli se kuukauden ajalta, vuoden ajalta vai motil-ta, vai urakalla.

28.5.1947 luettiin kiitettävät todistukset Lyydia Ogulo-ville ja Ilmi Nariselle.

13.7.1947 valittiin opettajiksi Anni Sannikka ja Saimi Maria Tirkkonen.

7.9.1947 valittiin opettajiksi 1947–1948 -vuosille neiti Aino Marjatta Huttunen.

21.7.1948 pöytäkirjasta: ”Valittiin neiti Marjatta Huttu-nen opettajan virkaan koska hän on tunnollisesti hoitanut virkaansa ja hyvin sopeutunut vaatimattomiin oloihin ja ympäristöön.” Johtokunnalla oli epäluuloja muita hakijoita kohtaan. Pelättiin että he koululle tultuaan alkavat lähteä pois.

14.9.1948 päätettiin siirtää Eerik Nissisen talosta koulun tavarat Eino Pelkosen taloon ja alakoulua varten päätettiin vuokrata huoneet Juho Pelkosen talosta.

15.9.1949 valittiin opettajaksi neiti Ritva Juutilainen, hänelle päätettiin myös maksaa siivouksesta 600 mk.

14.1.1949 valittiin johtokunnan puheenjohtajaksi isäntä Arvi Tirkkonen ja samassa kokouksessa päätettiin jakaa oppilaille Amerikan laardia.

25.5.1949 valittiin johtokunnan edustajiksi koulun paikkaa suunnittelemaan Eerik Nissinen ja Arvi Tirkkonen. Aikaisemmin vastaanotetusta 2 ha tontista ei enää ollut mainintoja pöytäkirjoissa.

17.7.1949 valittiin alakoulun opettajaksi neiti Esteri Harmainen.

31.7.1949 valittiin yläkoulun opettajaksi Juho Toivo Gabriel Kyllönen.

4.9.1949 päätettiin että myös pojat osallistuvat säilöönpanokursseille. Keittäjäksi valittiin Kyllikki Holopainen.

6.9.1950 valittiin keittäjä-siivoojaksi Anja Holopainen ja opettaksi Ida Pessi. Yläkoulun opettajaksi valittiin Sakari Myöhänen, mutta ero myönnettiin jo kaksi viikkoa myöhemmin. 5.10. oli jo Eevi Haikonen opettajana. Edistystä myös tapahtui kun karbidilamppujen tilalle hankittiin kaksi öljylamppua, toinen opettajalle ja toinen koululle.

9.4.1951 annettiin todistus Eevi Haikoselle, todistuksen antamista erän johtokunnan jäsen voimakkaasti vastusti.

17.1.1951 päätettiin antaa koulun paikan määrääminen kouluhallitukselle ja Ida Pessin sijaiseksi valittiin miehensä Simo Pessi.

9.4.1951 teki Toivo Holopainen tarjouksen koulun paikasta. Jussi Holopainen lupasi luovuttaa maata Pernan kanalta 1,5 ha 250 000 markalla. Eerik Nissinen lupasi luovuttaa 1,5 ha koulun paikaksi. Hinta olisi 50 000 mk jota ei kuitenkaan tarvitsi maksaa Eerik Nissiselle, vaan sillä perustettaisiin stipendirahasto oppilaille.

22.7.1951 valittiin Eeva Maria Vuosalo ja Auvo August Tiilikainen opettajiksi mutta jo 29.11. annettiin Tiilikaiselle ero ja kiitettävä todistus.

16.12.1951 oli kansakoulun tarkastaja vahvistanut opettajan virkaan ylioppilas aluetarkastaja Edvard Halosen. Halonen toimikin opettajana useampia vuosia.

31.8.1952 valittiin keittäjä-siivoojaksi neiti Salme Lempinen.

31.1.1954 tehtiin taas aloite koulun rakentamiseksi ja koulun tontilla maanneet lahjoitustukit päätettiin sahata käsityölaudoiksi. Päätöksiä koulun tontin puitten takia tehtiin puoleen ja toiseen. Kunnanhallituskin käsitteli asiaa ja määräsi Väinö Räsäsen kuorittutamaan ja varastoimaan tukit, joita oli 192 runkoa, eli varsin suuri määrä.

29.8.1954 keittäjä-siivoojaksi valittiin Kerttu Halonen.

3.10.1954 päätettiin maksaa Aino Pelkoselle koulun siivouksesta ja lämmittämisestä.

11.5.1955 suunniteltiin johtokunnassa jo koulun sähkö- ja vesijohtosuunitelmaa.

24.7.1955 valittiin opettajaksi Annikki Immonen.

22.8.1955 oli kansakoulun tarkastaja määrännyt opettajan virkaan Annikki Immosen kietäydyttyä Olavi Mykkäsen ja 30.8. ylioppilas Raili Tellervo Vepsäläisen. Mainittakoon, että kun johtokunta määräsi opettajan palkkaa olivat perusteet erilaiset kuin nykyään. Huomioon otettiin, onko opettaja perheen pääasiallinen huoltaja, montako lasta hänellä on, onko omaisuutta itsellä tai puolisoilla jne.

15.12.1955 oli Martta Tirkkonen ollut keittäjänä mutta jättänyt eroanomuksensa. Seuraavan vuoden tammikuussa uudeksi keittäjäksi valittiin Vieno Happonen.

25.4.1956 päätettiin käydä porukalla Eerik Nissisen 70 vuotispäivillä.

Saunaniemen koulun opettajat sydämellisessä tapaamisessa vuosikymmenten takaa. Raili Miettinen (Vepsäläinen) ja Olavi Mykkänen.

25.7.1956 valittiin opettajaksi Liisa Sinikka Valtonen ja 22.8.1956 keittäjä-siivoojaksi Aino Pelkonen.

12.10.1956 päätettiin palkata kuljettaja Tiheen ja Vihtaniemen oppilaille. Miten käytännössä toimi, liekö tietoa.

25.1.1957 päätettiin valita puheenjohtajaksi Arvi Tirkkonen tilalle Juho Pelkonen.

23.6.1956 palkattiin opettajiksi Paula ja Pauli Hirvonen. Heinäkuussa valittiin vahtimestariksi Eemeli Lempinen ja keittolanhoitajaksi Leena Miettinen, mutta jo 11.8. valittiin keittolanhoitajaksi Liisa Hätinen, mutta puiden pilkonta jäi vielä pöytäkirjan mukaan johtokunnan huoleksi. Mainittakoon, että uuteen kouluun siirtymisestä ei ole johtokunnan pöytäkirjoissa mainintaa. Mutta päätetty vihkiäisjuhla 16.3.1958 on jo mainittu.

25.4.1958 päätettiin tervata kaksi venettä ja uuden veneen tekijäksi valittiin Pauli Holopainen.

1.9.1959 päätettiin, että oppilaitten on poimittava puolukoita seuraavasti:

I - III luokka	3 litraa
IV- V luokka	4 litraa
IV-VII luokka	5 litraa

17.9.1959 valittiin talonmieheksi ja keittäjäksi Unto ja Kirsti Lasonen Rautalammita

12.2.1960 valittiin keittäjän ja talonmiehen toimiin Marjatta ja Olavi Holopainen. Mutta jo 8.8. Olavi ja Sirkka Auvinen. Nopeaa vaihtumista silloinkin.

31.5.1961 valittiin talonmieheksi Liisa Hätinen.

30.5.1962 päätettiin koulun veneet kunnostuttaa Mikko Törrösellä ja Otto Kammosella.

9.9.1962 valittiin talonmieheksi Eelis Holopainen ja kuukauden kuluttua Olavi Holopainen ja keittäjäksi Liisa Hätinen.

14.10.1963 selvitettiin sitä, kuka on rikkonut koulun rainakoneen. Tultiin siihen tulokseen että sen on rikkonut kirkkoherra Aimo Junkkari jo keuhkatalvella 1961. Kuukauden kuluttua päätettiin, ettei opettaja Pauli Hirvonen ole tahallaan salannut rainakoneen särkeä, koska on ilmoittanut jo inventaariossa sen rikkinäiseksi. Hirvonen oli katsonut että hänet oli saatettu huonoon valoon asiaa käsiteltäessä. Täten Hirvonen oli myös luopunut suunnittelemaastaan kantelusta johtokuntaa vastaan.

jatkuu seuraavalla sivulla

Uuden koulurakennuksen oli suunnitellut kunnan rakennusmestari Jaakko Pohjolainen. Koulurakennus vihittiin käyttöön 1958. Koulu oli kaksiohjaajainen, käsitti kaksi luokkahuonetta, yhdistetyn käsityö- ja voimistelusalin, sekä opettajan ja vahtimestarin asunnot.

Koululla oli myös lainauskirjasto. Opettajat osallistuivat nuorison vapaa-aikatoimintaan opintokerhon ohjaajina. Aiheita olivat askartelu, liikunta, musiikki, näytelmät, kielet, raittiuskasvatus, yhteiskuntaoppi. Opettajat olivat valovoimaisia kansankynttilöitä epäpätevyydestä ja lyhytaikaisuudesta huolimatta.

Koululautakunta päätti 11.12.1962 lakkauttaa Saunaniemen kansakoulun. Varsinainen lakkauttamispäivä oli 28.12.1962, joskin se toimi lukukauden loppuun 1963. Liekö silloin kyläläiset järjestäneet mielenosoituksia.

Kansakoulun lakkauttamisen jälkeen koulussa toimi kunnallinen keskikoulu ja kansalaiskoulu, jotka ajat eivät sisälly tämän historiikin pariin, vaan olisivat eri aihe.

Johtokunta on tehnyt yllättävän paljon päätöksiä, täytyy vain ihmetellä työn paljoutta, sen aikaisilla kulkuneuvoilla kulkemista, puhelimia ei ollut. Kokoukset jouduttiin kutsuamaan nopeasti koolle. Kokouskutsut kesäaikana soutamalla ja hiihtämällä. Opettajat vaihtuivat yhteenään, samoin muukin henkilökunta. Koulun pitopaikat vaihtuivat. Koululle piti hankkia elintarvikkeita, piti pitää huolta lämmityksestä ja polttopuista. Piti jakaa vaateavustuksia, antaa huomautuksia kurittomille oppilaille. Koittaa saada vanhemmat tuomaan lapsensa kouluun ilman yleisen syyttäjän peliin puutumista. Oppilaat asuivat kaukana, tiettömien vesimatkojen takana. Kodeissa oli suoranaista köyhyyttä ja puutetta. Johtokunnan jäsenillä oli itselläänkin tekemistä, suuret perheet, pitkät matkat, pienet tulot jne.

Saunaniemen koulun historia peilaa samalla koko maamme historiaa sota- ja sen jälkeiseltä ajalta. Historiaan sisältyy

paljon asioita joita ei ole kirjoitettu pöytäkirjoihin. Historia on vielä elävien muistoissa lapsuuden ja nuoruuden ajalta. Kaikki seudun ihmiset, peltotilkut, mäet, rakennukset, järvet ja joet. Sammalilla merkityt polut, kunnes ura näkyi selvästi.

Oli vain soutuveneet, alkoi tulla vaatimattomat moottori-veneet, maitoa ja kermää alettiin viedä meijeriin. Tuli Saunaniemen tie, jota pitkin kulki maitoauto, kauppa-auto, henkilöautoja, traktoreita, polkupyöriä. Aikaisemmin lähdettiin jalan Juurikkamäkeen, veneellä kirkolle. Nyt pääsi tietä pitkin Juurikkamäkeen, kirkolle, kaupunkiin, Etelä-Suomeen, Ruotsiin. Uusia perheitä ei enää perustettu. Nuoret ja lapset lopuivat. Kouluakaan ei enää tarvittu.

Lopuksi ote koulun johtokunnan kirjeestä, jonka se oli laatinut kunnanhallitukselle. Tilintarkastajat olivat tiedustelleet sitä, minkä takia koulun menot olivat oppilasta kohden suuremmat, kuin muissa kouluissa. Kirjelmän kirjoitti opettaja Hirvonen.

”Koulupiirin oppilasmäärä on pieni ja kun oppilaat asuvat hajallaan, puolet saaristossa ja ovat lisäksi köyhää väkeä, niin kuin kunnanhallitus hyvin tietää on kouluateria monelle ainoa kunnollinen keittoruoka päivässä ja kun jo inhimillisistä syistä pitäisi koululapsille antaa riittävästi ja ravitsevaa ruokaa.

Keittolanhoitaja ei enempää kuin johtokuntakaan voi ryhtyä pienentelemään ruoka-annoksia, niin että menot tältä kohdin saataisiin kilpailukykyisiksi paremmissa olosuhteissa olevien koulujen kanssa. Tuhlausta ei ole tapahtunut. Vähävaraisia oppilaita on muistettu koska valtio maksaa koulukustannuksista 2/3 ja jos näin olisi tapahtunut, olisi kunnan sosiaalilautakunta kumminkin joutunut avustamaan ainakin yhtäsuurilla määrillä köyhiä koululapsia.”

*Valto Holopainen
Liisa Rissanen*

☆☆

Käärmeen pisto

Tämä on se vanha juttu jota isä-Pekka aina kertoi. Luultavasti tämä tapahtui joskus 1880-luvun paikkeilla. Se oli jossakin talossa johon minun mummo, siis isäni äiti, oli tuotu miniäkseen. Sen talon nimi oli Munaniemi. Isä-Pekka tosi syntyi Susiniemen Tiilikkalassa 1880. Tämä juttu on tapahtunut aikaisemmin. Munaniemi, josta Tiilikaiset olivat lähtöisin, oli iso talo. Talossa oli paljon lapsia. Oli tietenkin vävyjä ja miniöitä.

Oli semmoinen heinäkuun hellepäivä ja mansikka-aika. Lapset tietenkin lähtivät mansikkaan. Siihen aikaan oli pelloilla kiviraunioita. Kun peltoja raivattiin, kivet pantiin raunioihin tai niistä tehtiin kiviaitoja. Nämä rauniot olivat erinomaisia mansikka- ja vattupaikkoja, mutta niillä sai pelätä myös käärmkeitä. Ne tosiaan asusti niissä raunioissa. Niinpä sitten kun nämä lapset menivät sinne raunioille mansikoita poimimaan, käärme pisti sen yhden lapsen sormeen. Lapsi tietenkin säikähti ja kun siihen kovasti koski, niin se pisti sen sormen suuhunsa. Sormi turposi ja suu turposi. Oli ihan kamala tuska, kielikin oli niin turvoksissa, että tuli suusta ulos. No, minkäs siinä teki. Jossakin siellä kylällä oli

joku poppamies. Lähdettiin se hakemaan. Ei ollut mitään apua. En tiedä mitä temppuja tämä ensimmäinen poppamies teki. Lapsi vaan turposi, valitti ja vikisi. Sittenpä ilmaantui toinen poppamies. Talossa oli asunut loisena mies. Kukaan ei ollut tietoinen tämän taidoista. Mies oli sanonut emännälle, että antaisiko emäntä palan ihraa, sitä oli tietenkin talossa aina aitaassa suolassa. Emäntä kävi hakemassa palan ihraa ja antoi sen miehelle. Tämä kävi sen kanssa ulkona. Mitä lieene sille ihralle tehnyt. Tuli sitten sen lapsen luo ja sively sitä sillä ihranpalalla joka paikasta. Sitä mukaa kun se sively, niin se turvotus alkoi sulaa. Lapsi herkesi valittamasta ja nukkui. Luulivat, että nyt se kuoli. Eipähän kuollut. Kun oli aikansa nukkunut, niin heräsi ja oli aivan terve.

Isän äiti Fredrika oli tätä isälle kertonut. Isä vakuutti, että se oli totta. Mummo ei kuulemma ollut taikauskoinen. Tämä kuulemma kuitenkin piti uskoa. Minäkin uskon tämän. On se niin varmalta taholta kerrottu.

*Liisa Lyytikäinen
Kuopio*

ÄITINI

Äitini Aili syntyi vuonna 1911 Tuusniemellä kiertävän kankurin Augustiina Turusen toisena tyttärenä. Perhe asui milloin missäkin kortteerissa, ja osa kuljettiin äidin työpaikan mukaan. Pisimpään eli kymmenisen vuotta oltiin Ranta-Kosulassa Kauniillaniemellä ja sieltä käsin äiti kävi kansakoulun.

Äiti kertoi että häntä ei kiusattu aviottoman syntyperän takia, sillä isä tiedettiin. Augustiina sanoi että Aili saa isältä mekkokankaan kun itse hakee. Äiti oli hakenut, vaikka se oli ollut vaikeaa. Toinen sisar jäi virallisesti isättömäksi.

Äiti sai isän ja vakinaisen kodin kun vanhemmat menivät naimisiin äidin ollessa 12-vuotias. Perhe muutti asumaan isovanhempien talouteen. Uudessa kodissa äiti eli melko onnellista elämää. Äidin isä oli kuitenkin jo iäkäs ja sairaalloinen, eikä oikein jaksanut tehdä talon töitä.

Äiti meni naimisiin 18-vuotiaana naapurin pojan kanssa ja toi miehen taloon vävyksi. Talo ostettiin vanhemmilta. Koska isälläni ei ollut rahaa maksaa kauppahintaa, alkoi riita rahasta. Tila myytiin vieraille, äidin vanhemmat muuttivat sukulaistaloon Kosulaan. Isäni ja äitini saivat ostettua noin 6 ha:n pientilan tiettömän taipaleen takaa.

Sisareni syntyivät 1936 ja 1938, eli olivat pieniä kun isä joutui talvisotaan. Äiti oli kovilla. Isä tuli takaisin, mutta haavoittuneena. Osa sormia oli mennyt ja myös hermoja. Toinen sota heikensi edelleen isän kuntoa. Talvisodasta lähtien alkoi äidin raskas taival perheen henkisenä vetäjänä.

Minä synnyin 1947. Isä tuntui minusta aina vanhalta. Meillä olikin ikäeroa 42 vuotta, isä täytti 50 kun menin kansakouluun. Äidillä ei enää ollut hellyyttä minulle jakaa, en muista sylissä istuneeni. Äiti hoiti karjan, teki ruokaa, pyykkäsi avannolla, siivosi ym. varhaisesta aamusta myöhään iltaan ilman yhtään lomapäivää yli 40 vuotta. Äitiysloma kesti pari päivää kun naapurin emäntä kävi auttelemassa.

Kaksi haavetta vanhemmilla oli: kasvattaa ja kouluttaa lapset ja ostaa mökki tien varrelta kun isä alkaisi saada eläkettä. Vähäistä tukkimetsää säästettiin tätä varten. Oli kuulemma yhtä mökkiä jo katsottukin.

Isä kuoli vuonna 1967 62-vuotiaana ehtimättä saada eläkettä. Tilan hoito jäi äidin ja siskon varaan.

Minä menin armeijaan, töihin ja opiskelemaan enkä palannut enää kotiin.

Äiti leikattiin keväällä 1971, samantien lähti karja teurastamoon. Äiti alkoi saada eläkettä elokuussa 1971. Nyt alkoivat hyvät vuodet. Oli oma talo, puita metsässä, ja varma kuukausitulo.

Kesälomalle mennessä tapasin tyytyväisen äidin. Hän oli siskon kanssa purkanut pisteaitaa ja kantanut puita pihaan. Myymäläauto tuli vain noin kilometrin soutumatkan päähän kun kyläkaupalle oli matkaa melkein 5 km.

Kahden naisen asuminen korvessa varsinkin talvela oli vaivalloista. Ehkä olo oli myös turvatonta. Kirkolle rakennettiin uutta vanhustentaloa ja äiti pääsi sinne. Vielä vanhustentalolla vuodesta 1974 lähtien äiti oli pirteä, jaksoi askarrella, ulkoilla ja lukea. Kesiksi mentiin maalle kuten muuttolinut ja oltiin siellä pitkälle syksyyn.

Vielä oli hyvä vaihe, kun äiti ja sisko saivat ostettua osakkeen 1979. Auttelin äitiä hänen asioissaan niin paljon kuin voin. Hän sai myös nähdä lapsenlapsia.

1980-luvun alussa alkoi väistämätön loppusuora. Äiti ei enää jaksanut lähteä maalle kotimökille käymään. Diabetes jylläsi ja vei kuntoa ja muistia. Kohta kotona alkoi käydä päivittäin kolme hoitajaa. Vuonna 1990 äiti vietiin vanhainkotiin.

Vuonna 1992 hän ei enää tuntenut meitä lapsia eikä paljon muitakaan. Huhtikuussa 1994 hoitaja soitti minulle: – Äitinne on nyt huonompina, jalat eivät enää toimi. Soitan vain kun tällaisista on tapana ilmoittaa omaisille. Samalla viikolla tuli vielä muutama puhelu vielä ja lauantaina lopullinen noin klo 9.30, äiti oli kuollut.

Hautajaiset olivat sekä juhlalliset että vaikeat. Äiti sai leposijansa Ruskilassa äitinsä haudassa, kuten oli toivonutkin. Vieressä on isäni.

Helsingissä Kallion työläisäidit ovat saaneet patsaan. Minusta maalaisäidit ansaitisivat myös patsaan, vaikka olisi hahmo kyyristyneenä lypsyasentoon lehmän alle. Se olisi myös kunnianosoitus Suomen maataloudelle.

Tapio Räsänen

Muistoja 75 vuoden takaa

Mitä vanhemmaksi ihminen tulee, sitä enemmän huomaa muistelevansa menneitä aikoja. Niin on minunkin laitani. Ja ”niin moni armas tähtönen minulle viittoo sieltä”.

Eräs menneisyydestä viittova tähtönen oli muistojeni koulu, joka sijaitsi Tuusniemen pitäjän syrjäisessä kolkassa Levälahdesta pari kolme kilometriä Kartasaloon päin, Puakkisen Antin naapurissa. Se oli silloin nimeltään Ukonlahden koulu. Isäni oli siellä opettajana ja siellä minä synnyin. Muutamia yksityiskohtia ajasta, jolloin olin vielä alle kouluikä, on syöpynyt mieleen ja niitä nyt tässä kelaan.

Koululuokka oli pakkasten aikaan hyvin kylmä. Oppilaat istuivat tunneilla päällysvaatteet päällä ja villamysytpäässä ja kintaat kädessä. Opettajan oli ihan pakko komentaa lapset ylös pulpeteistaan ja ei kun paikallaan hölkkäämään minuuttitolkulla, etteivät olisi ihan köntistyneet. Ja niin päästiin jatkamaan koulutyötä. Oli tapana, että oppilaat koulutuntien loputtua kantoivat liiteristä korkean röykkiön polttopuita viereiseen veistosaliin. Järjestäjät, joita oli kerrallaan kaksi, tulivat aamuvarkaisella lämmittämään luokkahuoneen kahta suurta uunia, jotta luokka ehtisi lämmitä ennen koulun alkua. Jotkut tulivat jo klo 4 tai 5 aamulla. Siitä huolimatta tarkenemisen kanssa oli niin ja näin kuten jo kerroin.

Koulumatkat olivat pitkiä, jopa 8 km. Matka taittui talvella suksilla ja sulien aikaan tietenkin jalkaisin. Pikkuinen Anna-Liisa Lempinenkin (nyk. Happonen) joutui talvaltamaan 5 km koulutietä. Tosin pahimpien tuiskujen aikaan hän asui koululla vanhempieni kodissa. Koska oppilaat joutuivat pitkien koulumatkojen takia jatkuvaan treenaukseen, heistä kasvoi sitkeitä ja vahvoja ihmisiä. Kun pitäjässä pidettiin koulujen välisiä hiihtokilpailuja, niin Ukonlahden koulu voitti aina. Lopulta tämän koulun oppilaiden ei annettu hiihtää toisten koulujen sarjassa, ”koska vievät kaikki pokaalit”. Saivat hiihtää omassa sarjassaan. Nykyisin oppilaat kuskataan kotoa kouluun ja koulusta kotiin. Niinpä monet pojat kuulemani mukaan armeijaan mennessään ovat 70-vuotiaan tasolla kunnoltaan.

Muistuu mieleeni eräs nimipäiväni. Olin tuolloin noin 6-vuotias. Ihmettelin nimipäivän edellisenä iltana omista hiiviskelyä ja kuiskuttelua kotikouluni ympärillä. Aamusella anivarhain heräsin koululaisten lauluun. Minulle annettiin lahjoja ja heiteltiin ilmaan onnentoivotuksia. Oppilaat olivat olleet koululla yötä, jotta olivat aamusella ajoissa laulamassa ja onnittelemassa. Pitkät ajat aina aikuisuuteen asti olin nimipäiväni turhautunut ja alakuloinen kun en enää ollut kuin kukka kämmenellä, hyvä jos kukaan muisti.

Isäni oli kai vaativa opettaja. Joka tapauksessa monet olivat vaikeuksissa laskutehtäviensä kanssa. Lempeä äitini auttoi heitä kaikessa kiireessä välitunnilla keittiöaskareittensa lomassa. Isä ei tiennyt tästä, hän kun ei käynyt välitunnilla keittiössä. Äitini tunsu yhteenkuuluvuutta näihin oppilaisiin, olihan hän itse ollut aikanaan isäni oppilaista. Äitini ohjasi myös näytelmät ja muut esiintymiset koulun juhliin. Teen kunniata äidilleni, tälle pyyteettömälle uurastajalle. Oppilaat rakastivat häntä.

Vuonna 1941 koulun sammaloitunut pärekatto tuprahti tuleen ja rakennus paloi maan tasalle. Muistojeni koulun taru oli lopussa. Suureksi suruksemme. Myöhemmin rakennettiin uusi uljas koulu Levälahteen. Kun oppilaat loppuivat, koulu lakkautettiin ja joutui muuhun käyttöön. Nykyisin sitä isännöi Hupeli.

Kun vanha koulu paloi, koulu joutui olemaan evakossa mm. Eliisa Väätäisen mökissä ja Toimi Heiskasen ja hänen sisarensa Ainon talon tuvassa. Separattorin hyrinä toimi ikään kuin rattoisana säästykseen tämän syrjäkoulun piskuisen oppilasjoukon aamuvirren veisuissa.

Niin monia, monia tapahtumia palautuu mieleen. Ne olivat pieniä ja vähäisiä, mutta niinä aikoina ja sikäläisissä ympyröissä ne tuntuivat merkityksellisiltä. Eiväthän ne muuten muistuisi mieleen 75 vuoden takaa. Sen vielä muistan, että purnaus oli tuohon aikaan tuntematonta. Nyt kun istun olohuoneeni sohvalla ja katson pilvien vaeltelua ikkunasta, toistelen kostuvien silmin runoilijan säkeitä:

*Kaikki kun taasen nään
on sielussain pyhäpäivä
valkaistu tupa, sen työn tomut laastut pois
muistoin kellot kun kaukaa kaikuen soi.*

*Tellervo Tela
”Koulun Tellervo”*

Ukonlahden koulu, myöhemmin Levälahden koulu, paloi vuonna 1940 kesällä. Pitkäaikaisena opettajana toimi Pekka Heikkinen. Kirjoittaja on Pekka Heikkisen vanhin tytär.

*"Tuula" seurueineen Härkämaalla 7.8.1983.
Kuva Kusti Poutiaisen kokoelmista.*

◆ TUULA ◆

"TUULA", joka on nähnyt sekä myrskyävät vedet, siintävät lahdet että tyynet selkävedet, viettää ansaittuja eläkepäiviä hyvässä hoivassa. Milloin kotisatamassa, tai kuljetusalustalla Tuusniemellä.

Alushan on syntynyt kolmekymmenvuosisiluvulla Warikauden konepajalla, samalla telakalla jossa on rakennettu suurin osa muistakin Saimaan vesistön kyntäjistä.

Palvelutehtävänä Hän on suorittanut pitkän päivätöiden. Palvellut ensimmäistä omistajaansa monenlaisissa askareissa, kuten pienemmissä puutavaran hinauksissa, kalastuksessa ja kaikenlaisessa keikka-ajossa. On myös palvellut isänmaataan jatkosodan aikana Pioneeritöissä, tai kuljetuksissa Laatokalla piiskatykki kannellansa.

Pian siviiliin päästyään Hän siirtyi Tuusniemelle. Tehdäväkseen sai olla yhteyden pitäjänä, eli siltana mantereeseen ja Pakkasalon välillä. Tätä jatkui niin kauan kuin siellä oli

vanhainkoti. Välillä tuli tehtyä pikkukeikkoja muuallekin ja oltua pari vuotta katoksen alla pukkien päällä.

Sitten taas alkoi pari miestä sitä kiusaamaan ja laskivat veteen, jonne tosin sen mieli halasikin. Onpa sillä käyty monen lahden pohjukassa ja monta saarta kierretty. Jopa Suomen suurin saarikin on kierretty. Itse Hän on käyttäytynyt hyvin, ei ole järven pohjakiviä kolistellut ja matkailijat aina kotiin tuonut.

Mutta nyt nämä "viimeiset kiusaajat" ovat alkaneet vanheta, eivätkä enää Tuulalle mitään tee. Joskus kuitenkin aina käyvät katselemassa ja silittelemässä. Joskus saattavat vähän rapsutellakin saadakseen Hänet hyvälle mielelle. Tosin Tuulakin on yrittänyt saada sivullisille hymyä huuleen ja Hänet on yhdistetty moneen "hupi"-juttuun. Kerrankin joku nainen oli kysellyt minua vaimoltani puhelimeen, kun olin Tuulaa raaputtelemassa. Vastaukseksi oli saanut "eiköhän tuo liene siellä Tuulan alla".

Kirjoitti v. 1997

Kusti Poutiainen

Tuula lähti Helsinkiin vuonna 1999, eikä ole sitten enää tavattavissa Tuusniemellä, vain muistot jäi.

JK: Onni Ryynänen kertoi, että on ajanut samalla aluksella Laatokalla vuonna 1941. Vene oli silloin avovene. "Mentiin tarkastamaan Konevitsan saarta, tarkoituksella varmistaa onko se miinoitettu. Vene oli silloin Pyhäjärven laiturissa, josta lähdettiin. Matkaa oli 4-5 km. Veneen kuljettajalla oli aseistuksenaan ainoastaan pikakivääri."

Joulu

*Joulujuhla, valon juhla jälleen tulit tänne.
Keskelle pimeyttä tuot joulumielen meille.*

*Tuo monet kiireet, touhut Sinun tulosi,
mutt' ilman joulun valmistusta jäisi olo köyhäksi.*

*Kun joulun valot syttyy keskelle pimeyttä,
ne meitä muistuttavat iäisestä valosta.*

*Kaksi tuhatta vuotta sitten toi Jeesus valon maailmaan.
Sen rakkauden suuruutta ei mikään voi sammuttaa.*

Hilja Holopainen
Tuusniemi

Eräs talkoo-tarina

Tämän jutun aihe ajoittuu menneen vuosituhannen kolmannen vuosikymmenen alkuvuosiin. Silloin oli talkootyö vielä yleistä maaseudulla naapurien auttamiseksi. Syntymäkyläni Pajumäen ja Tuusjärven kylien välissä oli huonojen kulkuyhteyksien takana oleva Rusilansaloksi kutsuttu kylä. Tällä mainitulla kylällä eleli Niemi-nimisellä pientilalla Kolonsalon Happonen voimaveljeksistä polveutuva Andrea Happonen.

Kun Andrea oli jo vanhuuden heikkokuntoinen, niin päättivät naapurit auttaa ja leikata yhtenä elokuisena iltana Andrean edellisenä syksynä kylvämän rukiin. Nyt oli vuoden aikana tapahtunut sellaista, jota naapurit eivät tienneet, Andrean tila oli siirtynyt joidenkin asajärjestelyjen takia Andrean vävyn Vehmasmäen Juho Räsäsen omistukseen. Rukiin leikkuu lähti hyvin käyntiin, ja samoin talon puolesta tarjottu pontikka teki hyvin kauppansa. Rusilansalo oli kuuluisa hyvistä pontikan keittäjistä. Kun tunnelma alkoi olla korkeimmillaan ilmestyi pellolle yllättäin ja ilman sirppiä pellon oikea omistaja Vehmasmäen Jussi ja vaati talkooväkeä poistumaan. Naapurien ymmärrykseen ei mahtunut, että ruis ei nyt kuulukaan kylväjälle ja ne lopettamiskäskyt menivät kuuroille korville.

Kun äänenpainot alkoivat puolin ja toisin koveta ja joku heitti jo Jussia kivellä onneksi osumatta, alkoi tilanne käydä jo häätäjän kannalta niin uhkaavaksi, että Jussi katsoi parhaaksi lähteä juoksemaan karkuun ja talkooväki kovan huudon säestämänä takaa-ajoon. Jussi oli varannut kaiken varalta jonkun ampuma-aseen, jolla ampui juostessaan ilmaan, mutta siitäkö jo vähän humaltuneet miehet välittivät. Jos Vehmasmäen Jussi ei olisi ollut niin sukkela jaloistaan, olisi varmaan saanut tuntea sakinhivutuksen. Mutta onneksi jalat auttoivat muuta miestä. En muista vieläkö leikkuutyötä jatkettiin sinä iltana, Andrea kumminkin seurasi tilannetta sivummalta ja tuumi rauhalliseen tapaansa, että ”mukava Jussi”. Tästä talkooillasta virisi kumminkin vuosien käräjäintiprosessi vielä eteenpäin. Pellon oikea omistaja tunsu itsensä loukatuksi, ja manasi käräjille vastaamaan koko talkooväen.

Kun tapahtumassa ei kenellekään koitunut varsinaista vahinkoa ja muistinvaraiset tiedot poikkesivat kovasti toisistaan, oli päätöksen teko käräjillä vaikea ja niinpä juttu lykkääntyi aina seuraavaan istuntoon. Rusilansalolaisten kesätie Tuusniemen kirkolle kulki lapsuudenkotini Petäismäen ohi kulkevaa polkua, ja siitä kyläläisiä meni aina käräjäpäivinä pitkä jono kirkonkylälle.

Käräjien väliaikana pohdittiin kylällä kovasti, mitä kenenkin pitäisi muistaa, ja erityisen tärkeää tuntui olevan jos Jussin ampuma kuula olisi viheltänyt jonkun korvissa.

En muista kun viimein oikeus luki päätöksensä, tuliko kenellekään sakkoja tai korvauksia. Varmaan jokainen vastasi omista kuluistaan, puheenaiheella ainakin riitti vielä vuosiksi eteenpäin. Hiljalleen naapurikaunatkin alkoivat unohtua ja tapahtumaa alettiin kertoa ihan hupijuttuna.

Antti Pitkänen

Kuvat:
Tuovi Tiitinen

"Operaatio Maitokoppi"

Oikeastaan kaikki alkoi kellarin nurkassa nököttäneestä maalipöntöstä. Se oli jäänyt tähteksi pihamme ulkorakennuksen maalauksesta. "Pitäisiköhän se käyttää johonkin, ettei kuivu piloille?"

Viime keväänä koiran kanssa lenkkeillessä tein havainnon, että läheiseen maitolaituriin oli aikoinaan vedetty täsmälleen samanlainen keltainen väri. Maali oli jo kauhunut ja rapissut, joten siinäpä oiva kohde maalintähteelle!

Katselin koppia vähän tarkemmin. Se oli kenollaan maantien suuntaan. Tuomasin: "Näyttää joku pohjapuu vähän lahonneen. Eiköhän se oikene, kun tunkilla nostaa." Aurinko paistoi kattolautojen raosta. Ilmeisesti siis kattohuopaakin joutuisi kiinnittämään uudelleen.

Kun perheineni muutin Tuusjärven Koivulahden kylälle 1980-luvulla, oli maitokoppi tuolloin jo ollut ties kuinka kauan omalla paikallaan oleellisena osana tiemaisemaa. Muutamassa vuodessa maaseudun "hallittu rakennemuutos" vei lehmät viimeisistäkin naapuritaloista ja niin maitolaiturikin joutui lopullisesti luopumaan alkuperäisestä tehtävästään. Tosin maitotonkka-aikakausi jo muutoinkin oli ohi, kun oli siirrytty tilatankkisysteemiin.

Menneitten maitojen muistona törötti lavan laidalla vielä pitkään räikeävihreä meijerin laatikko, joita aikoinaan näki monen muunkin laiturin rumistuksena.

Joutavaksi ei koppi kuitenkaan ole muuttunut. Sen suojassa on ollut varsinkin sadesäällä koulukkaiden mukava vartoa aamuista linja-autoa. Pakkasviimaa se myös hillitsee. Toisaalta muistuu mieleen moni lämmin ja lepoisa hetki, kun on istunut lavan reunalla iltapäivän aurin-gossa kirjastoautoa varroten. Eikä voi väheksyä tämän pienen rakennuksen piristävää vaikutusta maisemalle!

Pikku hiljaa kopin korjailupäätös kypsyi. Asiat ikään kuin lokahtelivat kohdalleen. Muistui mieleen, että olihan sitä uutta kattohuopaakin palanen tallessa jossain omien varastojen kätköissä. Ja kakkosnelosta löytyi myös.

Kuin pisteenä iin päälle naapurin emäntä kerran ohimennessään haasteli minulle kopin korjauksen tarpeellisuudesta. Innostuin kyselemään naapureilta laiturin menneisyydestä. Sain tietää, että se oli tehty 1960-luvun lopulla viiden talon voimin (Mustoset, Kokkoset, Venäläiset, Nupposet ja Heikkiset). Silloinen Nupposen Pekka-isäntä oli nikkaroinut kopin omassa pihassa, josta se sitten traktorilla oli kuljetettu tienvarteen paikalleen Mustosen pelonkupseseen.

Sitten eräänä alkukesän päivänä suuntasin mittanauhan kanssa remonttikohteelle tarkan tarviketarpeen selvittämiseksi. Ohoh! Nurmen pöyhäisy perustusten juurella paljasti romanttisen maitolaiturimme arkitodellisuuden. Koppihan oli kaatumaisillaan. Äkkiä pönkä alle! Aika oli tehnyt tehtävänsä ja jokainen pohjaristikon parru oli laho. Lattia notkahteli. Ja tietenkin myös kattolaudat rikkirevenneen ja hapristuneen huovan alla rusahtelivat poikki, kun niitä vähän nykäisi. Taidettiin tarvita muutakin kuin keltaista maalia!

*Koivulahden maitokoppi v. 2000.
Kuva: Valto Holopainen.*

Kyselykierros naapureissa tuotti toki materiaaliapua, mutta silti oli jo pakko kurkistaa lompakkoon ja laskeskel-la urakkatarpeiden ostohintaa. Paineekyllästetty parru 15 mk/metri, kattohuoparulla 200 mk/kpl...

Muutaman päivän päästä koppiprojektini sai jälleen yllättävän ja tällä kertaa positiivisen käänteen, joka ratkaisi rahahuolet. Paikallislehti Koillis-Savo tiesi kertoa, että Tuusniemen kunta avustaa kaikkia maitolaitureiden korjaajia 500 markalla. Kiitos ja kumarrus! Yhteydenotto maaseutusihteeri Valto Holopaiseen varmisti asian.

Pian tarvikkeet oli ostettu tuusniemeläisistä firmoista. Päätin kuitenkin ottaa hankkeesta kaiken nautinnon irti ja jäin odottelemaan niitä ihania kesäisiä viikkoja, jolloin aurinko päivästä toiseen helottaa pilvettömältä taivaalta ja polttaa paljasta remonttimiehen selkää. Kului heinäkuu. Oli lämmintä, mutta ukkoskuurot toisensa jälkeen kastelivat niin peltojen reunamilla ihmettelevien isäntien heinät kuin korjausta kaipaavan maitokopinkin.

Koulut alkoivat. Varoittelin tyttäriäni nojaamasta koppiin kouluautoa odotellessaan. Ettei projekti laajenisi kaatuneeksi lautakasaksi... Kosteaa tihkuiset päivät seurasivat toisiaan.

Koitti syksy. Nyt oli sitten pakko käydä toimeen, ettei menisi ihan talvirakentamiseksi. Ja kuinka ollakaan, saman tien kohenivat säätkin. Kun lokakuun ensimmäisenä päivänä viimeistelin ruskealla öljymaalilla laiturin lattian ja purkutarpeista väsäämäni istuinpenkin, oli +16 astetta lämmintä ja aurinko paistoi kesän makuisesti. "Operaatio Maitokoppi 2000" oli osaltani onnellisesti ohi. Lopuksi asettelin vielä sisäseinälle muistoksi edesmenneen Kuopion Osuusmeijerin kauhtuneen kyltin.

Peräti vaatimattomanahan tämä meidän maitolaiturimme näyttäytyy ohikulkijoille Hiidenlahteen mutkittlevan tien varressa. Mutta kuinka autiolta maisema näyttäsikään ilman sitä! Maitokopit ovat hieno osa suomalaista maaseudun historiaa. Säilytetään kaikki ne, jotka vielä ovat olemassa!

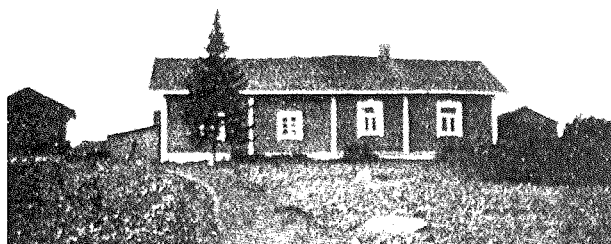
Pekka Tenhunen

Tuusniemen suurimmat tilat

Vuonna 1930, 1931 ja 1932 on kerätty mm. Tuusniemeltä Suomen Maatilat -nimiseen kirjaan kaikki ne tilat, joiden peltoala on ollut yli 25 ha. Niitä on 10. Lisäksi kirjassa on kaksi pienempää tilaa, joissa on vähintään 15 lypsylehmää. Tuusniemellä ei ole ollut suuria tiloja kovin runsaasti. Viime vuoden Tuusniemen Joulussa esiteltiin kirjassa olevat Susimäen ja Rääpyjärven tilat. Tässä on jatkoa.

JUURIKKAMÄEN KYLÄ

HONKAMÄKI, 65 km Toivalan asemalta, 79 km Kuopista ja 17 km Mustinlahden laiturilta. Omistajat: Otto Laukkanen vuodesta 1887 ja puolisonsa Maria (o.s. Smolander) vuodesta 1898. Ollut isännän suvulla 4 sukupolvea. Pinta-ala 109,08 ha. Siitä peltoa 15,94; luonnonniittyä 1; metsämaata 90,56 ja joutomaata 1,58 ha. Pellot viettäviä ja epätasaisia hiekka- ja multamaita. Talouskeskus niiden keskellä, maantien varrella, lähellä Jynkänlahtea. Päärakennus (5 huonetta) vuodelta 1904 ja 21 lehmän navetta vuodelta 1909. 4 hevosen talli uusittu 1931 ja sikala rakennettu 1927. Vapaa viljelys. Vuonna 1932 oli 1,5 ha ruista; 5 ha kauraa; 1 ha ohraa; 1 ha perunaa; 5,94 ha heinää ja 1,5 ha kesantoa. Kotieläimiä 2 hevosta, 18 lehmää, 1 sonni, 3 sikaa, 4 lammasta ja 5 kanaa. Karja ISK ja lampaat maatisrotua. Myydään lihaa paikkakunnalle sekä maitoa osuusmeijeriin. Sekametsästä myyty saha- ja polttopuita. Käyttövoimana polttomoottori, se käyttää mm. kotitarvemyllyä ja pärehöylää.

TUUSJÄRVEN KYLÄ

UUDIS-RUUTTULA, 4 km Koivulahden laiturilta ja 35 km Kuopiosta. Entinen Rantasalmen ratsutilan salopalsta. Sen kanssa oli yhdysviljelyksessä Uiton tila. Omistajat vuodesta 1911 Otto F. ja Saima (o.s. Koskimäki) Toropainen. Ollut isännän suvulla vuodesta 1879. Erotettu 6 tilaa (5 torppaa) yhteensä 185,85 ha. Pinta-ala 678,48 ha, josta peltoa 104,96 ha; puutarhaa 0,3 ha; luonnonniittyä 30 ha; viljeltyä laidunta 10 ha. Metsämaata 522,75 ha; joutomaata 7,34 ha ja sikalaidunta 3,13 ha. Pellot tasaisia hiekkamulta- ja savimaita, 10 ha suoviljelyksessä. Talouskeskus viljelysten päässä, maantien varrella, lähellä Tuusjärveä. Päärakennus vuodelta 1884 sisältää 9 huonetta, 88 lehmän navetta ja 12 hevosen talli rakennettu kivistä 1902, kumpikin uusittu 1929. Vuonna 1931 rakennettiin uusi 300 sian sikala, 200 kanan kanala, 200 lampaan lampola ja varsatalli 8 hevoselle. Karjasuojissa vesijohto öljymootorilla ja automaattiset juomakupit. Vapaa viljelys. Vuonna 1931 oli ruista 6,5 ha; vehnää 2,25 ha; kauraa ja hernekauraa 11,5 ha; ohraa 5 ha; vihantarehua 2,5 ha; hernettä 2,5 ha; perunaa 7 ha; pellavaa 0,2 ha; hamppua 0,4 ha; rehujuurikasveja 4 ha; heinää 59,61 ha ja kesantoa 3,5 ha. Kotieläimiä: 10 hevosta, 74 lehmää, 2 sonnia, 31 sikaa ja 80 lammasta. Karja ISK- ja siat SY-rotua. Myydään viljaa, lihaa ja porsaita Kuopioon sekä maitoa ja kermää Tuusniemen Meijeri Oy:lle. Sekametsää hoidetaan 1928 laaditun suunnitelman mukaan, siitä myyty saha-, paperi ja polttopuita. Metsämaan ojitus suunnitelma valmiina. Metsää on kylvetty 1 ha ala. Voimakoneina höyrykone ja öljymoottori. Kotitarvemylly. Omistajalla on sekatarvakauppa.

FABERGE

Faberge, Carl (1846–1920) venäläinen kulta- ja jalokiviseppä valmisti tsaariperheelle loisteliaita käyttö- ja koriste-esineitä mm. koruja. Kuuluisimpia hänen luomuksistaan ovat mielikuvituksellisen taidokkaita jalokivistä, kullasta, emalista ja vuorikristallista sommitellut pääsiäismunat.

Pietarissa sijainneiden työpajojen tuotteet ovat levinneet ympäri maailmaa, mutta niitä pystyvät hankkimaan ainoastaan upporikkaat. Tuotteita esitteleviä ja myyviä kalliita liikkeitä on maailman suurimmissa metropoleissa, kuten Pariisissa, Lontoossa ja New Yorkissa.

Fabergen pojanpoika Oleg A. Faberge on kirjoittanut kiehtovan kirjan emigranttisuvustaan, sen historiasta ja elämästä. Kirjan omistuskirjoituksessa kirjoitetaan mm. seuraavaa: "Mennyttä aikaa, kadonneita arvoja henkivässä muistelmateoksessaan Oleg A. Faberge selvittää mikä teki hänen isoisänsä Carl Fabergen kuulun kultasepänliikkeen esineet niin ainutkertaisiksi. Hän kertoo emigrantti-isänsä tarinan, jonka traagisuuden hän on vasta aikuisena täysin tajunnut." Fabergeilla on myös mielenkiintoinen yhteys Tuusniemelle. Tuusniemeläinen **Simo Jukola** oli perheen talonmiehenä ja henkivartijana Helsingin Kulosaaressa maailmansotien välisellä ajalla. Kirjoittaja on omistanut monien mainintojen lisäksi yhden kokonaisen luvun Jukolalle, joka tässä lainaten julkais-
taan.

V.H.

Jukola

Me olimme siis vailla talonmiestä, ja nyt olivat hyvät neuvot kalliit. Ei tullut kuuloonkaan, että niin iso talo kuin meillä oli tulisi toimeen ilman talonmiestä, varsinkaan kun talvi teki tuloa ja sen myötä lumityöt ja lämmityspannun hoitaminen. Tilanne oli suorastaan huolestuttava, sillä isäni oli suunnitellut matkustavansa syksyn lopulla Pariisiin koko perheen kanssa etsiskelemään sopivia huonekaluja tyhjiin huoneisiin ja verhoja tyhjinä ammottaviin ikkunoihin.

Oleskellessamme Rantahotellissa olimme tulleet tekemisiin hotellin autonkuljettajan kanssa, joka oli osoittautunut sekä luotettavaksi että käytökseltään arvokkaan ystävälliseksi mieheksi. Hän ei tupakoinut eikä juonut, ja hän puhui auttavasti englantia, mikä oli ainoa kieli, jolla isäni pystyi kommunikoidaan hänen kanssaan. Isäni kääntyi pulassaan tämän miehen puoleen ja tiedusteli, mahtoiko hän tuntea ketään itsensä kaltaista, joka olisi halukas tulemaan meidän palvelukseemme hoitamaan kaikki kyseiset tehtävät. Vastaukseksi tuli rohkaiseva:

– Tottahan minä sellaisen tunnen!

– Voisitteko kertoa kuka hän on ja antaa hänen osoit-
teensa?

Miehen kasvoille levisi luonteenomainen ystävällinen ja valloittava hymy, jonka aikaa myöten oppisimme yhdistämään kiinteästi hänen olemukseensa.

Simo ja Lusina Jukola sekä heidän poikansa Antti suksilla, kirjoittaja ilman suksia, 1931. Ilman Jukolaa elämästämme ei olisi tullut mitään: hän oli talonmies, puutarhuri, autonkuljettaja, korvaamaton monitaituri.

– Se mies olen minä itse, hän vastasi.

Sillä tavoin astui Jukola meidän elämäämme, eikä vain meidän elämäämme vaan osaksi meidän perhettämme.

Simo Jukola oli kotoisin Tuusniemestä Kuopion seudulta ja hän oli, niin lystikkäältä kuin se kuulostaakin, yksi seitsemän veljeksien sarjasta. Meille oli suuri onni, että Jukola ilmestyi oikealla hetkellä apuun ja otti hoitaakseen – ja hoiti paremmin kuin moni talon isäntä – lukemattomat ison talon huoltoon liittyvät käytännön toimet. Hän ei ollut vain talonmies, vaan osoittautui suurten mittojen "handymaniksi". Aniharvoinpa meille oli tarpeen kutsua ammat-
timiestä mihinkään erikoistyöhön, oli kyse sitten lämmityksestä, sähköstä tai vesijohdoista. Jukola oli lisäksi taitava puutarhamestari ja perehtynyt sekä kivi- että puutöihin. Myöhemmin hänestä tulisi myös meidän automekaniikkomme, ja taitava ja turvallinen autonkuljettajamme. Tämän lisäksi hän oli koko ajan Kulosaaren VPK:n jäsen ja sai vuosi vuoden jälkeen palokunnan kiertopalkinnon, joka myönnettiin nopeimmin hälytyksen jälkeen asemalle saapuneelle.

Nämä kaikki olivat kuitenkin, tärkeydestään huolimatta, vain ahkeran ja vastuuntuntoisen Jukolan ulkoisia ansi-
oita. Ne ansiot, jotka piankin avasivat hänelle tien meidän sydämiimme, olivat hänen sydämellisyytensä ja hänen rehti, tasapainoinen luonteensa. Mitä vanhemmaksi tulin,

sitä enemmän opin arvostamaan tätä hienoa ihmistä. Hän poistui keskuudestamme vuonna 1988, mutta tulee kuolemani päivään elämään muistoissani yhtenä hienoimmista ja jaloimmista ihmisistä, jota elämäni aikana olen saanut ilon kutsua ystäväkseni.

Simo Jukolan vaimo Lusina, jonka kanssa pidämme yhä yllä yhteyksiä, hoiti perhettään lujin ja oikeudenmukaisin käsin. Vanhin poika, Antti, joka oli minua hiukan nuorempi, tuli olemaan se jonka seurassa oppisin ensimmäisen vieraan kieleni – suomen kielen. Antti alkoi vuosien mittaan muistuttaa yhä enemmän isäänsä, myös ulkomuodoltaan. Nuorempi poika, Eero, syntyi myöhemmin perheeseen jo asuessa meidän luonamme Kelkkämäki 9:ssä.

Simo Jukola oli meidän uskottu palvelijamme ja kaikki kaikessa meille koko Kulosaaren-aikamme, ja kun tiemme traagisten olosuhteiden johdosta sitten erosivat keväällä 1940, me kaikki hyvästelimme raskain sydämin. Meidän tunteitamme tulkitsee osuvimmin ranskalainen sananparsi ”à partir – c'est à mourir un peu”. Mutta levottomat ajat, joita me ja koko tämä maa siihen aikaan elimme, hukuttivat aikaa myöten eron murheen ja toivat tilalle uusia.

Jukola oli ahkerana ja yritteliäänä miehenä laskenut pohjan perheensä taloudelliselle hyvinvoinnille jo ennen meille tuloaan, sillä hän omisti jo silloin oman talon Vilhonkujalla Kulosaareissa. Hän jäi joksikin aikaa eromme jälkeen uuden omistajattaren palvelukseen, mutta ei pitkäksi aikaa. Koska oli tottunut tasavertaiseen kohteluun meidän luonamme, hän ei sietänyt kauankaan uutta järjestystä, vaan kieltäytyi leikistä. Hän teki epäilemättä viisaasti päättäessään siihen luvun ”Kulosaari” elämässään ja palatessaan Tuusniemeen. Siellä häntä arvostettiin ansioidensa mukaan, ja siellä hän voi elää luovaa ja sopusointuista elämää rauhaa antavassa luonnonmiljöössä. Tullessaan kaupunkiin asioimaan Jukola muisti aina käydä tervehtimässä meitä, ja piti meidät sillä tavoin perheensä vaihtelevien vaiheiden tasalla.

Eräänä lämpimänä kesäpäivänä vuonna 1980 minä ja vaimoni olimme lentäneet Kuopioon, jossa tapasimme tyttäremme Beatricen ja hänen miehensä Peterin. Ajoimme yhdessä autolla Jukolan idyllisesti järvenrannalla sijaitsevaan kotiin Salmenkylään. Anttikin oli tullut sinne Aili-rouvansa kanssa tapaamaan meitä. Simo Jukola vaikutti silloin jo hyvin vanhalta, ja hänen liikuntakykynsä oli kovasti alentunut. Se tuntui hiukan ärsyttävän häntä, hän

kun oli ikänsä tottunut olemaan aktiivinen ja aina liikkeessä. Nyt hän oli kirjaimellisesti vuosien kumaraan painama, mutta entinen tuike silmissä, jonka muistin niin hyvin vanhuudestaan, oli tallella, ja ajatuksenjuoksu oli yhtä kirkas kuin ennenkin.

Asiaan kuuluvan kahvituksen jälkeen Jukola vei minut hiukan syrjään muista, siltä erää asumattomaan kesähuoneeseen. Istuimme viimeistä kertaa vieretysten Jukolan

kysellessä – yhtä tiedonjanoisena kuin aina ennenkin – minulta elämästäni ja maailmasta, joka oli kovin etäällä hänen järvi-idyllistään. Sitten seurasi kysymys, jota hän oli epäilemättä pohdiskellut kauan:

– Onko sinulla ollut hyötyä niistä kaikista kielistä, joita niihin aikoihin opit?

– Totta kai, minä vastasin.

– Nimenomaan kielistä minulla onkin ollut hyötyä, jos mistään. Kielitaito on avannut minulle tien mitä moninaisimpiin kansallisuuksiin kuuluvien ihmisten luokse ja hankkinut minulle hyviä ystäviä, joita en muuten olisi saanut. Kielitaidon avulla olen voinut osallistua kansainvälisiin konferensseihin ja edustaa Suomea tuomarina pohjoismaisissa ja kansainvälisissä ratsastuskilpailuissa. Viimeksi vaan ei vähäisimpänä: se on antanut minulle mahdollisuuden nauttia monista kirjoista alkukielellä.

Jukola katsoi minua pitkään silmiin, ja olin näkevinäni hänen katseessaan häivän epäilyä.

– Vai niin, vai sillä lailla ovat asiat, oli hänen ainoa kommenttinsa. Hänen lähes

täysin yksikielinen maailmankuvansa oli saanut pikku särön.

Jukolan suotiin elää kauemmin kuin yksikään hänen kuudesta veljestään. Hän saavutti 99 vuoden korkean iän. Tammikuussa 1988 meidät tavoitti suruviesti, ettei hän enää ollut keskuudessamme. Ikuinen kunnia hänen muistolleen.

Simo Jukola ja Schura Plate henkivartijoinani kävelyretkellä Berliinissä, jossa poikkesimme matkalla Wieniin, vuonna 1933.

Muistoja Enonsalosta yli 50 vuoden takaa

Siitä se alkoi, kun Helsingin yliopistossa opiskeleva ylioppilastyttö päätti lähteä välillä tienaamaan ja sai väliaikaisen opettajan viran Tuusniemen Enonsalon kouluun lukuvoodeksi 1946-47.

Puhelinsoitto Kuopion piirin kansakoulujen tarkastajalle – ja ei muuta kuin matkaan. Oli jo myöhäissyksy. Työ alkoi 1. päivänä marraskuuta. Junamatka Helsinki–Kuopio, Kuopiosta linja-autolla Tuusniemelle ja sieltä edelleen Enonsaloon.

Tuntui melko oudolta kulkea pilkkopimeässä lokakuun lopun iltana kohti uutta ja tuntematonta. Onneksi oli vastaanottaja. Niin sitä mentiin syksyistä metsätietä pitkin kohti koulua. Outoa kuitenkin, kun pimeyden rikkoivat ainoastaan heiluvan myrskylyhdyn vaimea valo.

Koulu toimi entisessä maalaistalossa, jossa oli yksi luokkahuone, jossa ylemmät luokat 3-6 toimivat. Tuvassa olivat alaluokkalaiset, joilla oli koulua vain syyslukukausi, 18 viikkoa. Kevätlukukaudella opettaja opetti ja asui Ruskilassa. Tupa oli myös opettajien yhteiskeittiönä. Onneksi molemmilla oli sentään oma pieni kamari, jonne sai vetäytyä iltaisin iloiseen ja suruineen.

Outoahan se aluksi oli, kun oli tottunut sähkövaloon ja keskuslämmitykseen, mutta pian se uunin lämmitys ja öljylampun hoitokin onnistui. Mitä nyt joskus lamppu pääsi kunnolla savuttamaan.

Tuvan puolella opettaja tavata paukutteli lasten kanssa, ja samassa tilassa, ehkäpä samassa tahdissakin, keittäjä hämmenteli soppia, puuroja ja vellejä kaikille oppilaille. Kyllä siinä keittäjä joutui pakostakin kertaamaan alkuopetusta ja samalla kuuntelemaan kuinka opetus sujui.

Minullahan oli aivan ruhtinaalliset tilat. Oli ihan oikea luokkahuone. Siellä yritettiin opettaa ja oppia silloisen opetussuunnitelman mukaan. Oppilaat olivat mukavia. Heidän kanssaan oli hauska työskennellä. Kohta yhteistyön alettua muuan poika kirjoitti aineessaan: ”Meillä on nyt uusi opettaja. Saa näh, onko tuo mukava vai mikä kalu tuo lieenee.” Mikä kalu lie sitten ollut hänen mielestään. Ei tullut kysyttyä.

Talvella tehtiin pieni hyppyri koulun pihalle ja siitä sitten yhdessä välitunnilla lasketeltiin. Opekin oli leikissä mukana. Se oli senaikaista välituntivalvontaa.

Joulunäytelmää ja muutakin ohjelmaa harjoiteltiin oikein tosissaan, ja kaikki olivat innoissaan mukana. Koulun joulujuhlasta käytettiin myös nimeä ”kuusijuhla” ja jotkut sanoivat tulevansa koulun ”joulukuuselle”. Kevätretki kuului meidänkin ohjelmaamme, tosin vähän erilainen kuin nykyään, mentiin laivaan Mustinlahdesta. Matka laivarantaan oli ehkä kymmenkunta kilometriä. Iltahämarissa sinne asteltiin metsäpolkua pitkin. Ja yövyttiin laivassa, koska laiva lähti jo anivarhain, noin neljän aikaan aamulla. Opettaja ei tiennyt tietä, mutta oppilaat osasivat kyllä opastaa. Laivassa otettiin eväspussit esille, ja äidin laittamat eväät maistuiivat. Laivassakin oli monta kiintoisaa asiaa, mutta innolla odotettiin milloin laiva ”huuteloo, Kuopioon, Kuopioon.”

Kyläläisiä ja oppilaita viimeisenä äitienpäivänä v. 1966. Kuva: Helvi Miettinen.

Yksi tutustumiskohde perillä oli Savon Sanomien kirjapaino. Tietenkin kävimme muuallakin kaupunkia katsellessa, mm. museossa, Puijolla ja torilla. Määräaikaan piti kuitenkin olla laivalla ja alkaa kotiinpaluu. Illalla palattiin samaa tietä, eväsureppu tyhjempanä, mutta mieli täynnä uusia kokemuksia. Olipa tosi reippaita koululaisia, tyttöjä ja poikia.

Koululla pidettiin sinä talvena myös kinkerit. Talon omistajat tulivat järjestämään tarjoilut. Pappi ja lukkari saapuivat. Onneksi opettajan kamarissa oli seinäpeili, jonka edessä lukkari näytti kammanneen hienot viiksensä. Kinkervirsiä oli opeteltu ahkerasti. Olivathan koululaiset innokkaita laulajia. Laulutunnilla poikien mielilaulu oli muistaakseni ”Haluviluvei ja haluviluvei ja haaluvippan ja haluviluvei.” Oli aika erikoinen, joten jäi mieleen.

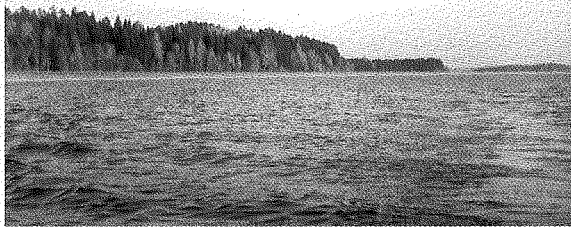
Matka Tuusniemeltä Enonsaloon oli siihen aikaan luku Erikseen. Linja-auto (busseista ei vielä siihen aikaan puhuttu) oli tupaten täynnä. Sinne rynnättiin oventäydeltä ja onnellisina seisottiin vaikka yhdellä jalalla, kun vaan päästiin kyytiin. Kuljettaja, ”Piippu-Eemeli”, ohjasi autoa piippu suussa hyvin persoonallisesti, ja niin sitä mentiin kohti saloa.

Yhtenä iltana viikossa pidettiin nuorisokerhoa, jossa leikittiin, laulettiin ja tutkittiin kerhokirjaa ”Mistä pois – Mihin suuntaan.” Kirja opetti käytöstapoja ja monta hyödyllistä asiaa. Retkikin tehtiin Kosulan opintokerhon vieraaksi. Matka sujui suksilla Kosulan koululle.

En malta olla kertomatta yhtä ihmeellistä juttua. En ollut sellaista ennen nähnyt, enkä varmaan ikinä tule näkemäänkään. Mennessäni erääseen läheiseen taloon, outo näky pysähdytti tuvan kynnyksellä. Tuvassa rehoitti pitkin pituuttaan iso kuollut lehmä. Kaikenlaista sitä näkee elämän varrella.

Näiden hajanaisten muistelmieni jälkeen haluaisin toivottaa kaikille entisille oppilailleni HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA.

Tuulikki Okkola o.s. Osamaa
englannin kielen aineopettaja
(17 vuotta eläkkeellä)

Kuva Tuusniemen varrelta. Taustalla keskellä "Tuusniemen piä", johon ensimmäinen asukas leirytyi. Kuva: V. Holopainen.

Tuusulasta Tuusniemelle

Uusmaalainen Tuusula ja pohjoissavolainen Tuusniemi ovat suomen kartalla kaukana toisistaan. Olisivatko ne tästä huolimatta nimisukulaisia? Sama *Tuus*-alkuhan nimissä on. Mitä näissä nimissä piilee?

Suomen ainoa *Tuusula* on alkuaan Tuusulan nykyisen kirkonkylän nimi, ruotsiksi *Tusby*. Nimensä kylä on todennäköisesti saanut *Tuus*-nimisistä kanta-asukkaistaan, jotka vuosisatoja sitten (kenties 1200-luvulla) ovat asettuneet asumaan Tuusulanjärven rantaan.

Kun Tuusat tulivat Tuusulaan, heitä vastassa ei ollut kokonaan nimetön maisema. Tuusulanjärvellä oli tuolloin jo nimi, jonka se oli saanut seudulla liikkuneilta eränkävijöiltä. Järveä oli jo muotonsa puolesta totuttu kutsumaan *Kaukajärveksi*; *kauka* merkitsi senaikaisessa suomen kielessä pitkää. Tämän nimen syrjäytti aikaisintaan 1600-luvun lopussa kylän nimen mukaan annettu *Tuusulanjärvi*.

Tuus-nimen juuret ovat germaanisiperäisissä *Dose*-, *Duse*-nimissä. Suomenkielisten suussa nimi on mukautunut *Tuus*-saksi. Varhaisimmat asiakirjamerkinnät oman maamme *Tuus*-sista ovat jo 1300–1400-luvulta (*Dus*, *Dysa*, *Duus*). Tuusat ovat jättäneet muistoksi itsestään paitsi *Tuusulan* myös parisensikymmentä *Tuusa*-alkuisia nimeä (esim. *Tuuslanlampi*, *Tuuslanmäki*). *Tuusa* on myös parinsadan nykysuomalaisen sukunimi.

Olisiko *Tuusa* tai sen varhempi kaima *Duus* voinut antaa nimen myös Tuusniemelle? Seudulla on ainakin kerrottu *Duus*-nimisestä sotamiehestä. Tämä karkasi palveluksesta ja asettui asumaan niemen kärkeen, johon oli rakentanut kalasaunanakin. Niemeä ruvettiin hänen mukaansa kutsumaan *Tuusniemeksi*, ja vähitellen nimi laajeni tarkoittamaan koko pitäjää.

Tarina on kiehtova, mutta epävarma. Vaikka *Tuusulan* ja *Tuusniemen* yhdenmukaisuus on suuri, on nimien alkuperä ilmeisesti erilainen. *Tuusniemi* ja muut Itä-Suomen *Tuus*-alkuiset nimet (*Tuusmäki* Puumalassa ja kolme *Tuusjärveä*, joista yksi Tuusnimellä, toinen Juvan ja Rantasalmen alueella ja kolmas Mäntyharjussa) eivät perustune henkilönimeen, vaan niiden taustalla on todennäköisemmin jokin merkitykseltään hämartyntä sana. *Tuus*-nimet ovat iältään vanhoja, mistä kertoo jo se, että ne ovat keskeisten paikkojen, mm. järvien, nimiä. Järvien nimet ovat lähes aina seudun vanhimpia nimiä. Tällaiset tärkeiden järvien nimet perustuvat ani harvoin henkilönimiin. Järviä ei juuri ole nimetty ihmisten, vaan järven jonkin ominaisuuden mukaan.

Tuusulassa on asunut *Tuus*-suku mutta Tuusniemellä ei. Toisinaan muistuttavilla nimillä voi olla aivan eri lähtökohta. Jokainen nimi vaatii aina omat selvityksensä ja selityksensä.

Terhi Ainiala

Julkaistu Helsingin sanomissa 10.8.1999.

Tämä tarina kertoo allekirjoittaneen entisestä elämästä lähinnä Etelä-Suomessa, jonka myötä haluan lähettää lämpimän joulutervehdyksen kaikille tuusniemeläisille ja tämän lehden lukijoille. Tarinalleni olen laittanut nimeksi

ILTASATU

Ratapihalla näkee monenlaisia vetureita. Niinpä tälläkin ratapihalla oli yksi sellainen veturi, joka myöhästeli aina. Kerran järjestelymestari sanoi tälle veturille: "Jos kerrankin vielä myöhästyst niin... niin... se on lopputilin paikka."

Ja silloin pikkuveturi päätti, ettei se enää koskaan myöhästäisi. No, kerran taas veturi lähti liikkeelle, se meni lujaa vauhtia eteenpäin, sillä mukana olevat ihmiset olivat erittäin kiireisiä. Oli aamu, yhtäkkiä veturi kuuli lintujen laulua. Pikkuveturi pysähtyi. Ihmiset huusivat, että älä pysähtele, meillä on kova kiire. Mutta veturi sanoi ihmisille: "Kuunnelkaapa kuinka ihanasti linnut laulavat."

Ihmiset nousivat junasta ja nauttivat suunnattomasti tästä ihanasta pikkulintujen laulusta. Veturin jatkoi taas matkaansa, se meni hirveätä vauhtia eteenpäin, totuttuun tapansa, eikä nähnyt eikä kuullut mitään.

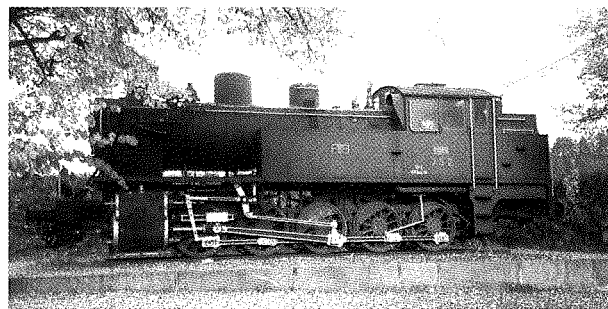
Tuli päivä. Veturin haistoi kukkien tuoksun ja pysähtyi. Väki veturin vetämässä junassa hermostui, he kiljuivat: "Älä nyt pysähdy, ei meillä ole aikaa." Veturin tuuttasi vastatakseen, että haistelkaapa vain tuota kesän tuoksua joka tulee kieloista, ruusuista ja muista kesän kukkasista. Ihmiset rauhoittuivat, kun he olivat nauttineet tarpeekseen kesän tuoksusta, niin veturi lähti taas täyttä häkää eteenpäin.

Tuli ilta. Veturin huomasi kauniin auringonlaskun, veturi ajatteli pysähtyä. Ihmiset olivat hädissään, että heillä on kiire kotiin tekemään töitään. Veturin vastasi: "Ihmisellä on vain yksi oikea elämä, jonka jokaisesta pikku hetkestä tulee nauttia ja olla onnellinen, siis ihaillaanpa nyt tuota mahtavaa auringon laskua."

Ja niin ihmiset rauhoittuivat ja nauttivat ihanasta iltahetkestä. Mutta silloin pikkuveturi muisti mitä järjestelymestari oli tälle sanonut: että jos kerrankin myöhästyt niin saat potkut. Niinpä pikkuveturi lähti mieletöntä vauhtia eteenpäin, kunnes tuli ratapihalle. Veturin oli kovasti peloissaan, ja oli aivan varma, että se olisi veturin viimeinen reissu.

Mutta kun ihmiset nousivat junasta, he menivät suoraan järjestelymestarin juttusille. He kiittivät veturista, kuinka se oli opettanut heitä nauttimaan jokaisesta elämän pikku hetkestä. Niinpä veturi sai jatkaa työtään ja ajelee vielä siellä jossain ja myöhästelee jatkuvasti.

Matti Poutiainen
Savonlinna

Kuva: Matti Poutiainen, Savonlinna.

PIENI KISSA

On mulla kissa,
se teki äsken pissan
ja sen nimi on Hissa,
on mulla semmoinen kissa.

UKKELI

Olipa kerran ukkeli,
se oli aika kukkeli.
Ukkeli oli pieni
ja sen herkku oli sieni.

PIKKU-KALLE

Pieni poika Kalle
jäi mopon alle.
Mut se mopo oli leikkimopo
ja sitä ajoi Jopo.

RITARI ÄSSÄ

Ritari Ässä kulkee tässä,
toisessa kädessä haarukka
ja toisessa on lusikka.

Janne Räsänen, 5. lk
Etelä-Tuusniemi

MISSÄ SE POLLE ON

Polle, Polle missä on mun Polle?
Polle, Polle missä on mun Polle?

Jo näkyy hörökorvat nuo.
Ei voi olla Polle muu.
Siellä, siellä se Polle on.
Takana omenapuun ei voi olla Polle muu.
Siellä, siellä se Polle on.

Siellä, siellä se Polle on.
Siellä, siellä se Polle on.

Takana omenapuun ei voi olla Polle muu.
Siellä, siellä se Polle on.
Jo näkyy hörökorvat nuo.
Ei voi olla Polle muu.
Siellä, siellä se Polle on.

Anna-Mari Räsänen, 5. lk
Etelä-Tuusniemen koulu

Sari Holopainen, 2. lk
Etelä-Tuusniemi

Ystävä

Mulla on ystäviä monta,
niitä tarttee sillä elämä ei oo huoletonta.

Erilainen ystävä olla voi,
sillä erilaisiks Jumala ihmiset loi.

Ystävä ei koskaan petä,
eikä myöskään jätä.

Tyttö Etelä-Tuusniemen ala-asteelta

SYKSY

Syksyllä lehdet putoaa,
ja karhu talviunille ruveta saa.

Syksyllä pimenee illat,
ja järvellä loistaa kuunsillat.

Syksyllä jänis talviturkkiin vaihtaa,
ennen kuin valkea lumipeite
joka paikassa hohtaa.

Syksyllä lakkaa linnut laulamasta,
aina kevään tuloon asti.

Se syksy on tuollainen,
mutta aina vähän erilainen.

Greta Burman, 4. lk
Etelä-Tuusniemen koulu

LÄHTEVIEN MERSUJEN NESTE

(muunneltu Lähtevien laivojen satama-kappaleesta)

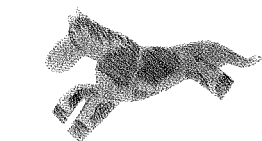
Minä olen vain lada pieni joka mersua jäljittää.
Jossa aina öisin palaa pari lisä-valoa himmeää.
Minun luonani mersut ei viihdy, olen romu ja maineeton.
Pois suuria rekkoja aina tie kaunis kutsunut on.

Minä nytkin tielle katson, kytkin melkein luistaa vois.
Sillä syksyllä luotani lähti tuo mersu ihana pois.
Joka suurempi muita oli ja jota mä rakastin,
kun saapui se korkein puskurein ja pakoputkin ylpeilevin.

Se mustat ranit jätti. Jäi tiehen jäljet vain.
Minä kauan ja ikävöiden sen valoja tieltä hain.
Tuli autoja muita kyllä, tuli soitossa bass boomin
ja tuoksuvin wunderbaumin lastein minä niitäkin rakastin.

Mutta niitten lähtöä koskaan en itkenyt niinkuin sen
jonka jälkiä vieläkin öisin renkaat vavisten hyväilen.
Kun valoni himmeänä palaa akkukin lopussa on
vain lokit ja bensan löyhkä ja ihmiset sieluttomat.

Jaakko Turunen, 6. lk
Janne Räsänen, 5. lk
Etelä-Tuusniemen koulu

Pienet hevoset
Heini Koistinen, 5. lk
Etelä-Tuusniemen koulu

*Toivotamme ystävillemme
ja tuttavillemme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

*Auvinen Pekka ja Eija
Auvinen Pentti ja Kirsti
Hartikainen Hannu ja Liisa
Hersio Olli-Pekka ja Tirkkonen-Hersio Asta
Holopainen Hannu ja Saarelainen Aija
Holopainen Valto ja Tuula
Huhtinen Kalervo ja Taija
Huumonen Pertti ja Raija
Immonen Vesa ja Ulla
Karvonen Pekka ja Riitta
Koistinen Lasse ja Marja
Lehto Olli ja Eine Irene
Miettinen Olli
Miettinen Seppo ja Seija
Mikkonen Pekka ja Ritva
Miskala Reino ja Maija
Nissinen Eerik ja Arja
Pirskanen Ilkka ja Arja
Puustinen Kari ja Tuula
Pääkkönen Raimo ja Pirkko
Ryynänen Onni ja Vieno ja Tiina
Siira Kauko ja Liisa
Tiilikainen Markku
Varis Ahti ja Leena
Vartiainen Lauri ja Katri
Voutilainen Teuvo ja Reetta*

Tuemme tällä yhteisellä ilmoituksella Tuusniemen Joulun julkaisemista.

"Leijonaperheet"

Maire ja Pekka Antikainen
 Tuula ja Aimo Forsman
 Kaarina ja Olavi Hakkarainen
 Irma ja Seppo Hallman
 Anneli ja Ari Hammar perheineen
 Hilikka ja Lauri Happonen
 Aili ja Unto Hirvonen
 Aino-Marjatta ja Timo Holopainen
 Riitta ja Eero Hämeen-Anttila
 Saara ja Tahvo Hämäläinen perheineen
 Kaisa Hyvärinen
 Elina ja Heikki Jahkonen
 Johanna Joukanen ja Leo Miettinen
 Pirkko ja Esko Juntunen
 Eeva-Riitta ja Eero Jäntti
 Irma ja Kaarlo Kekäläinen
 Tuulikki ja Veikko Keränen
 Hilikka ja Erkki Kettunen
 Marja-Leena ja Visa Koistinen perheineen
 Anja ja Martti Kähkönen perheineen
 Marja-Leena ja Arvo Lempinen

Anja ja Alpo Marku
 Erja ja Pekka Martikainen
 Liisa ja Erkki Mustonen
 Marja-Leena Mäkelä
 Pinolansalon Hilma Nissinen
 Tuula ja Teuvo Nissinen perheineen
 Pirjo ja Jarmo Nuorento
 Tuula Patriikka ja Simo Korhonen
 Korpelan Himmeli, Aino Pelkonen
 Elsa Piironen
 Hilikka ja Antti Pitkänen
 Annikki Poutiainen
 Eeva ja Raimo Savolainen
 Airi ja Unto Siili
 Hellin ja Aimo Smolander
 Elli ja Juho Taskinen
 Anja ja Viljo Tikkanen
 Eeva ja Erkki Tuunainen
 Tuula ja Kalervo Vartiainen
 Anna-Liisa Happonen

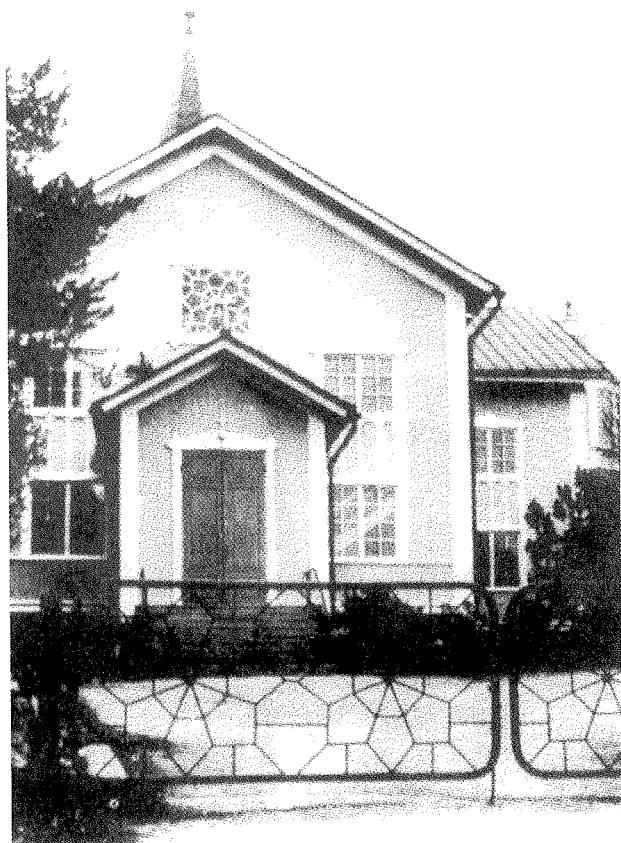

HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

Tuusniemen kunta

Puh. (017) 689 041

Kotisivut internetissä <http://www.tuusniemi.fi>

**TUUSNIEMEN SEURAKUNTA
TOIVOTTAA**

Joulun iloa

TERVETULOA TAAS
JOULUKIRKKOON

osallistumaan yhteiseen
iloomme!

"MEILLE ON SYNTYNYT
VAPAHTAJA"

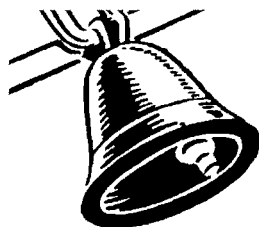

KUNNAN AMMATILAISET, KOILLIS-SAVON VIRAN- JA
TOIMENHALTIJAT RY:N JÄSENET KIITTÄVÄT TÄMÄN LEHDEN LUKIJOITA
MENNEESTÄ YHTEISTOIMINTAVUODESTA JA
TOIVOTTAVAT HYVÄÄ JOULUA JA MENESTYSTÄ VUODELLE 2001.

KUNTALAISTEN PARHAAKSI

KUNNALLISVIRKAMIESLIITTO

**TURVALLISTA
JOULUA**

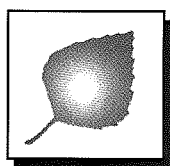
Poikkitie 2, TUUSNIEMI
Puh. 661 921

hojo hojo...

Tuusniemi
Puh. (017) 661 555

*Savo-Karjalan monipuolinen
viihdekeskus palvelee
Teitä huippuartistien
tahdittamilla tansseilla
sekä järjestää pikkujouluja,
häitä yms. juhlia.*

Tuusniemen Osuuspankki

Tuusniemi Kosula Juankoski

www.tuusniemenop.fi

aidosti lähellä ihmistä

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**KONEURAKOITSIJAA
ESKO RÄSÄNEN**

TUUSJÄRVI, SUURIJÄRVENTIE 140
PUH. 631 252, 0400 576 290

**TUUSNIEMEN
LÄMPÖ JA VESI OY**

LVI -ASENNUS
Aimo Poutiainen

Peltotie 1, 71200 TUUSNIEMI
Puh. 0400 372 254

SHELL-HUOLTO-KAHVIO

Aukioloajat: Ma-Pe klo 6.30-21.00
La klo 7.00-19.00
Su klo 9.00-21.00

AUTOTARVIKKEET • HUOLLOT • KAHVIO • MATKAHUOLTO • ON LINE

TUUSNIEMEN ASEMAHUOLTO OY

Puh. 661 154

*Hyvää Joulua
ja*

Onnellista Uutta Vuotta

TUUSNIEMEN SORA OY

Keskitie 30
71200 TUUSNIEMI
P. (017) 661 114, 661 963
auto 0400 374 616

Puhtaudesta puheenollen...

Palvelemme teitä kahdessa pesulassamme entistä paremmin. Käytössämme on nykyisin yli 400 m² pesutilaa muutettuumme Outokummussa 6/98 omiin tiloihin ja aloitettuumme Tuusniemellä pesulatoiminnan jälleen uudestaan 1/98.

- ☆ Valko- ja kirjopesut
- ☆ Mattopesut
- ☆ Suojavaatepesut
- ☆ Korjauspalvelu
- ☆ Kuljetukset
- ☆ Uutuutena itsepalvelupesut
(vain Tuusniemellä). Kysy
lisää edullisesta vaihtoehdosta!
- ☆ Hotelli- ja laitospesut

- ☆ Pöytäliinojen vuokraus
- ☆ Välitämme myös kemialliset- ja
nahkapesut
- ☆ Myymme vaatepesujauheet ja
viimeistelyaineet tiivisteinä
edullisesti
- ☆ Nyt myös Softcare -puhdistus- ja
hoitoaineet nahalle, puulle ja
muille tekstiileille

**PUHTAUDEN JA PAREMMAN PALVELUN PUOLESTA
LAATUPYYKKÄRIT KY**

Meijeritie 16
71200 TUUSNIEMI
Avoinna ma-pe 8-17
Puh. (017) 661 777

Asevelitie 6
83500 OUTOKUMPU
Avoinna ma-pe 8-16
Puh./fax (013) 554 945

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

UPM -Kymmene Metsä

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**METSÄKONEURAKOINTI
VOUTILAINEN OY**

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

MOTOPEL OY
Timo Pelkonen

Poronlahdentie 38
71280 KOSULA
puh. 0400 982 997

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**KONEKORJAAMO
A. KARTTUNEN**

Luostaritie 2404
Puh. (017) 633 141, 0400 421 823

UUODEN ALIHANKKIJA 1997

OLEMME TÄYDEN PALVELUN METALLI-
KONEPAJA, JOKA MUOKKAA MATERI-
AALIN LEVYSTÄ LOPPUTUOTTEEKSI.
KUTSU KUMPPANIKSI OSAAVA JA
LUOTETTAVA ALIHANKKIJA.

**PAAKKILAN
KONEPAJA OY**

71240 PAAKKILA
Puh. (017) 664 5511, fax (017) 664 5530
E-mail paakkilan.konepaja@saunalahti.fi

**Rauhallista Joulua ja
Hyvää alkavaa vuotta
toivottaa**

KUKKA-, HAUTAUS- JA PITOPALVELU

**KUKKA-TUPA
TUUSNIEMI**

017-661610, 0400-879611

KUORMA-AUTOKULJETUKSET

- ★ lietesäiliöllä
- ★ vaihtolavalla
- ★ jättepaperinkeräys
- ★ jättepakkaajalla
- ★ puhdasvesisäiliöllä
- ★ jätteastiamyynti

**Kuljetusliike
HANNU TERVO KY**
Koivupiha, 71200 TUUSNIEMI

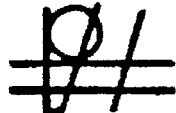
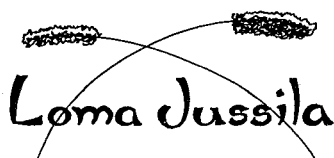
Puh.
(017) 661 912 / Tervo Hannu
(017) 661 128 / Tirkkonen Eino
049 273 204 / maitoauto
0400 272 393 / jätteauto

Hierontapiste MT

- hieronta
- urheiluhieronta
- painovoimavenytys
- kuntoilu; kuntosaliohjelmät
sopimuksen mukaan

Martti Tirkkonen koulutettu, rekisteröity
hieroja, kuntosaliohjaaja

Puh. 661 323, 633 181, 040 577 1323

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta Tuusniemen Peltityö 71240 PAAKKILA, puh. (017) 634 144	<i>Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta</i> LOMA <i>Kupeli</i>									
KOTI- JA SIIVOUSPALVELU BELOV Puh. 0500 836 780	RAUTA-MAATALOUS PENTTI AUVINEN Keskitie 12, 71200 TUUSNIEMI Puh. (017) 661 214 Avoimna: ma-pe 8.30-17.00 la 9.00-13.00 TERVETULO!									
KERAMIIKKAPAJA <i>Savetar</i> Meijerinranta, puh. 040 590 7917	HEISKASEN KOTILEIPOMO PIRJO HEISKANEN 71280 KOSULA, PUH. (017) 633 203, 0400 298 229 <table><tr><td>TUOTTEITAMME</td><td>TUOTTEITAMME MYY</td><td rowspan="4"><i>SOITA TILAUS! Myös olutta mukaan!</i></td></tr><tr><td>- Ruokaleivät</td><td>- Leipomomyymälä</td></tr><tr><td>- Kahvileivät</td><td>- S-Market Tuusniemi</td></tr><tr><td>- ym. leivonnaiset</td><td>- Teboil-Tuusniemi</td></tr></table>	TUOTTEITAMME	TUOTTEITAMME MYY	<i>SOITA TILAUS! Myös olutta mukaan!</i>	- Ruokaleivät	- Leipomomyymälä	- Kahvileivät	- S-Market Tuusniemi	- ym. leivonnaiset	- Teboil-Tuusniemi
TUOTTEITAMME	TUOTTEITAMME MYY	<i>SOITA TILAUS! Myös olutta mukaan!</i>								
- Ruokaleivät	- Leipomomyymälä									
- Kahvileivät	- S-Market Tuusniemi									
- ym. leivonnaiset	- Teboil-Tuusniemi									
 VESIJOHTOLIIKE PUTKIVELJET Holopainen Ky Meijeritie, 71200 TUUSNIEMI, puh. 0400 271 160	<i>KUVA-, KORU- JA KELLOLIIKE</i> KOPPA OY Puh. 040 522 7588									
Riitta Närvänen Diplomikosmetologi Keskitie 11, 71200 Tuusniemi Puh. (017) 661 058 Kasvo-, käsi- ja jalkahoidot, meikkaus, kestopärit, korvienreijitys, hieronta ja hoitotuotteita.	<i>Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta</i> Karvosen puutarha 									
Rauhallista Joulua ja hyvää uutta vuotta! Semin Pojat Oy	<i>Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta</i> TUUSNIEMEN APTEEKKI Puhelin 661 228									
<i>Hyvää Joulua!</i> <i>Onnellista Uutta Vuotta!</i> Loma Jussila Susijärvi, 71200 Tuusniemi, puh. (017) 637 146 Arja ja Pentti Kekäläinen	TUUSNIEMEN TILITOIMISTO VARPU KORHONEN Pankinkulma, Tuusniemi, puh. 661 157 Kirjanpidot ja tilinpäätökset, veroilmotukset, verovalitukset ja asiakirjat.									
<i>Hyvää Joulua</i> HIERONTAPALVELU Heikki Oksman 71200 TUUSNIEMI Puh. (017) 660 007, 050 571 1478	TUUSNIEMEN SAIRAANKULJETUS OY Hätäkeskus 112 Autoon 049 277 300									

TUUS-SÄHKÖ KY

**Sähköurakointia
Sähkötarvikemyynti**

Tuusniemi, puh. (017) 661 077

Tuoreus. Laatu. Oikea hinta. Ja lisäksi BONUS

MARKET

TUUSNIEMI Puhelin 661 561

Paikkakunnan edullisin ostopaikka.

Avoinna ma-pe 8.00-21.00
la 8.00-18.00

ELCOSTBLANO KY

Heikki Korhonen

Rinnetie 2, 71200 TUUSNIEMI
Puh. (017) 660 123, auto 0400 671 020,
fax (017) 661 474

- Sähkösuunnittelu
- Sähköurakointi
- Rakennusvälinevuokraus

AGRI MARKET

MYYMÄLÄ

TUUSNIEMI

puh. (017) 661 010, fax (017) 661 440

*Tuusniemen
parturi- ja kampaamopalvelut*

Parturi-Kampaamo Eeva
Keskitie 25
puh. 661 314

Parturi-Kampaamo Lissu
Keskitie 26
puh. 661 816

Parturi-Kampaamo Pirjo Miettinen
Keskitie 13
puh. 661 790

Kampaamo Pirkko Pääkkönen
Poikkitie
puh. 661 051

**Toivotamme asiakkaillemme
Hyvää Joulua ja Onnea vuodelle 2001**

Kiitämme kuluneesta vuodesta.

Toivotamme Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!

Traktoriurakointi

Eero Smolander

Jarkko Toivanen

Susijärvi, 71240 Paakkila
Puh. 049 275 526, 049 678 112
(017) 637 142, 637 172

STORA ENSO

*KIITÄMME KULUNEESTA VUODESTA
JA TOIVOTAMME HYVÄÄ JOULUA
SEKÄ ONNELLISTA UUTTA VUOTTA*

STORA ENSO OYJ METSÄ
PUH. 0204 6 47703

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

PEKKA KOPONEN

Ruskila, Halkolahti
Puh. (017) 639 106, 0400 193 899

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta!*

TUUSNIEMEN
METSÄNHOITOYHDISTYS

*HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA*

**KAIVINKONEURAKOITSIJAA
ESKO HOLOPAINEN**

Puh. (017) 721 710 ja 049 376 761, 0400 295 883

*Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta*

puh. (017) 661 488
040 823 6463

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

**LIIKENTEENHARJOITTAJA
TAUNO SOININEN**

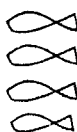
111 METSÄLIITTO

Kiitos kuluneesta vuodesta sekä
Hyvää Joulua ja
Onnellista uutta vuotta 2001

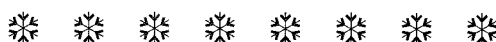
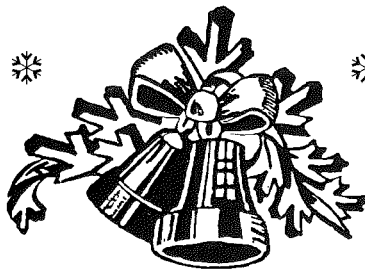
- MÖKKILOMAT
- OHJELMAPALVELUT

HOTTI
-TUVAT

Marja & Lasse Koistinen
Kojanlahti
71280 KOSULA

 (017) 630 527
0400 825 514

*Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

TUUSNIEMEN TAKSIT RY

*Kiitämme kuluneesta vuodesta
ja toivotamme Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

KK
MARKET
PIHLAJA

TUUSNIEMI, PUH. 661 204
Ark. klo 8.00–20, la 8.00–18

Suoritamme:

- vuokrahöyläystä ja -kuivausta

Myymme:

- saha- ja höylätavaroita
- esim. paneelit, listat ympärihöylätyt
- sekä takuukuivatut lattiapontit

Tarvittaessa myös kuljetuspalvelua.

**PUUTAVARALIIKE
TAUNO RÄSÄNEN OY**

71200 Tuusniemi, puh. 661 118

TEBOIL

TUUSNIEMI

*Kiitämme kuluneesta vuodesta
ja toivotamme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

Nyky aikaista huoltamopalvelua.

Tervetuloa
TB-HUOLTO MIETTINEN OY

Puh. 661 005, 0400 573 815

**Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 2001**

TUUS FOREST OY

KARI PUUSTINEN

puh. (017) 661 184, 040 501 0952
fax (017) 661 885

*Tuusniemen
Kuntoutus*

ASTA TIRKKONEN-HERSIO
FYSIOTERAPEUTTI • VODDER-LYMFATERAPEUTTI
OLLI-PEKKA HERSIO
URHEILUHIEROJA

- FYSIOTERAPIA
- LYMFATERAPIA
- HIERONTA
- URHEILUHIERONTA
- LÄÄKÄRINVASTAANOTTO
- NIVELKÄSITTELYT
- KUPPAUS
- SOLARIUM

TIEDUSTELUT JA AJANVARAUKSET
(017) 661 756

